

Brussell, 31 ta' Ottubru 2024
(OR. en)

15112/24

ELARG 153
COWEB 168
COEST 597

NOTA TA' TRAŻMISSJONI

minn:	Is-Segretarju Ġenerali tal-Kummissjoni Ewropea, iffirmata mis-Sa Martine DEPREZ, Direttur
data meta waslet:	31 ta' Ottubru 2024
lil:	Is-Sa Thérèse BLANCHET, Segretarju Ġenerali tal-Kunsill tal-Unjoni Ewropea
Nru dok. Cion:	COM(2024) 690 final
Suġġett:	KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW, LILL-KUNSILL, LILL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW U LILL-KUMITAT TAR-REĠJUNI Komunikazzjoni tal-2024 dwar il-Politika ta' Tkabbir tal-UE

Id-delegazzjonijiet isibu meħmuż id-dokument COM(2024) 690 final.

Mehmuż: COM(2024) 690 final

IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 30.10.2024
COM(2024) 690 final

**KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW,
LILL-KUNSILL, LILL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW U LILL-
KUMITAT TAR-REĠJUNI**

Komunikazzjoni tal-2024 dwar il-Politika ta' Tkabbir tal-UE

{SWD(2024) 690 final} - {SWD(2024) 691 final} - {SWD(2024) 692 final} -
{SWD(2024) 693 final} - {SWD(2024) 694 final} - {SWD(2024) 695 final} -
{SWD(2024) 696 final} - {SWD(2024) 697 final} - {SWD(2024) 698 final} -
{SWD(2024) 699 final}

I. ŻVILUPPI EWLENIN

Ghoxrin sena wara l-akbar tkabbir fl-istorja tal-UE b'10 Stat Membri godda, l-adeżjoni mal-UE ghadha mutur ewlieni ghas-**sigurtà, il-paċi, l-istabbiltà u l-prosperità** fit-tul **fl-Ewropa**. Hija tkompli tippromwovi **valuri komuni**, inkluż id-demokrazija, l-istat tad-dritt u r-rispett tad-drittijiet fundamentali, filwaqt li trawwem it-**tkabbir ekonomiku**. Il-prospett kredibbli ta' shubija fl-UE jixpruna r-riformi u huwa essenzjali ghat-trawwim tar-**rikonċiljazzjoni**. L-importanza tal-integrazzjoni Ewropea harġet aktar matul il-pandemija tal-COVID-19, fejn inghatat importanza lill-interkonnnettività tal-Ewropa u lill-htieġa li jiġu ffaċċjati l-isfidi globali. It-tliet applikazzjonijiet ghas-shubija mill-ġirien tal-Lvant tal-UE wara l-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna fl-2022, u d-deċiżjonijiet sussegwenti mill-Kunsill Ewropew, huma xhieda ulterjuri tal-piż ġeopolitiku tat-tkabbir tal-UE.

Infethet opportunità storika għal 10 shab biex jorbtu **l-futur tagħhom mal-UE**: sitta fil-Balkani tal-Punent, kif ukoll it-Turkija, l-Ukrajna, ir-Repubblika tal-Moldova¹ u l-Georgia. Il-proċess tat-tkabbir huwa **bbażat fuq il-mertu** u jiddependi fuq il-progress oġġettiv individwali magħmul minn kull wiehed mis-shab. Jirrikjedi d-determinazzjoni li jiġu implimentati riformi irriversibbli fl-oqsma kollha tad-dritt tal-UE, b'enfasi speċjali fuq **il-prinċipji fundamentali tal-proċess tat-tkabbir** – id-demokrazija, l-istat tad-dritt, id-drittijiet fundamentali – kif ukoll ekonomija tas-suq li tiffunzjona li kapaċi tirreżisti l-pressjonijiet kompetittivi fl-UE, u amministrazzjoni pubblika li kapaċi timplimenta l-korp tal-leġiżlazzjoni tal-UE. Il-pajjiżi li jagħzlu li jissiehbu fl-UE jridu jhaddnu u jippromwovu b'mod shih u inekwivoku l-valuri tal-UE, inkluż l-allinjament mal-politika estera u ta' sigurtà komuni tal-UE.

Il-proċess tat-tkabbir dahal f'fażi ġdida b'momentum ġdid fl-2024. Wara d-deċiżjoni tal-Kunsill Ewropew ta' Diċembru tal-2023 biex jinfethu n-negozjati mal-**Ukrajna u l-Moldova**, l-ewwel konferenzi intergovernattivi li fethu n-negozjati maż-żewġ pajjiżi sehhew fil-25 ta' Ġunju 2024. Sussegwentement, il-Kummissjoni bdiet il-laqgħat bilaterali tal-iskrinjar li issa jinsabu fil-qofol tagħhom. Wara d-deċiżjoni tal-Kunsill li tirrikonoxxi li l-**Montenegro** kien lahaq il-punti ta' riferiment interim għall-kapitoli tal-istat tad-dritt, il-konferenza intergovernattiva fis-26 ta' Ġunju kkomunikat il-punti ta' riferiment tal-gheluq għal dawn il-kapitoli. Dan witta wkoll it-triq biex il-kapitoli ta' negozjar jibdew jingħalqu proviżorjament. Fi tmien l-2023, tlestew is-sessjonijiet ta' skrinjar kemm mal-**Albanija kif ukoll mal-Maċedonja ta' Fuq**. Il-ġabra tal-elementi fundamentali nfethet mal-Albanija fil-15 ta' Ottubru 2024.

F'Marzu tal-2024 - Il-Kunsill Ewropew iddeċieda li jiftaħ negozjati ta' adeżjoni mal-**Bożnija-Herzegovina**. Il-Kummissjoni giet mistiedna thejji l-qafas ta' negozjar bil-hsieb tal-adozzjoni tiegħu mill-Kunsill fil-mument li l-pajjiż jiehu l-passi rilevanti kollha stabbiliti fir-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni ta' Ottubru 2022. F'Diċembru tal-2023, il-Kunsill Ewropew ta lill-**Georgia** l-istatus ta' pajjiż kandidat. Madankollu, l-azzjoni meħuda mill-gvern tal-Georgia mir-rebbiegħa tal-2024 tipperikola t-triq tal-Georgia lejn l-UE, li *de facto* twaqqaf il-proċess ta' adeżjoni. Il-Kunsill jibqa' responsabbli għall-applikazzjoni ghas-shubija tal-**Kosovo*** ppreżentata f'Diċembru 2022.

Il-momentum tat-tkabbir kien akkumpanjat minn **impenn imsahhah mill-ġdid** mas-shab rilevanti, b'mod partikolari permezz tal-**integrazzjoni progressiva** tagħhom fis-suq uniku tal-UE. Din l-integrazzjoni mhijiex alternattiva għall-adeżjoni iżda tiffaċilitaha, billi tippermetti lill-pajjiżi tat-tkabbir li huma lesti f'ċerti oqsma, saħansitra qabel l-adeżjoni, il-benefiċċji soċjoekonomiċi tangibbli tas-shubija fl-UE. Biex turi l-impenn tagħha għall-impenn imsemmi hawn fuq, l-UE tat spinta sinifikanti lill-appoġġ finanzjarju tagħha lill-pajjiżi shab.

¹ Minn hawn 'il quddiem "Moldova".

* Dan l-isem huwa mingħajr preġudizzju għall-pożizzjonijiet dwar l-istatus, u huwa konformi mal-UNSCR 1244/1999 u l-Opinjoni tal-QIG dwar id-dikjarazzjoni tal-indipendenza tal-Kosovo.

Fl-1 ta' Marzu 2024, dahlet fis-sehh il-**Faċilità għall-Ukrajna**². Fl-isfond tal-gwerra ta' aggressjoni fuq skala kbira tar-Russja kontra l-Ukrajna, dan l-istrument ta' finanzjament jappoġġa l-isforzi tal-Ukrajna biex issostni l-istabbiltà makrofinanzjarja, tippromwovi l-irkupru tagħha u tappoġġa r-riformi bil-hsieb ta' shubija futura fl-Unjoni. Se jipprovdi lill-Ukrajna b'appoġġ koerenti, prevedibbli u flessibbli mill-2024 sal-2027 - bil-kundizzjoni li l-pajjiż jissodisfa r-rekwiżiti ta' riforma miftiehma minn qabel. Il-Faċilità għandha **EUR 50 biljun** f'għotjiet u self, u l-implimentazzjoni tagħha hija bbażata fuq il-**Pjan għall-Ukrajna** - strateġija ta' riforma u investiment - żviluppata mill-pajjiż u approvata mill-Kunsill fl-14 ta' Mejju 2024. Sal-lum³, ġew żborżati EUR 12,4 biljun f'finanzjament mill-Faċilità għall-Ukrajna, u EUR 1,4 biljun ta' investimenti ġew approvati għall-finanzjament taht il-Qafas ta' Investiment, li huwa parti integrali mill-Faċilità.

F'Novembru 2023, Il-Kummissjoni adottat il-**Pjan ta' Tkabbir għall-Balkani tal-Punent**⁴. Il-Faċilità għar-**Riforma u t-Tkabbir ta' EUR 6 biljun**⁵, element integrali tal-Pjan ta' Tkabbir, dahlet fis-sehh fil-25 ta' Mejju 2024. Il-Pjan il-ġdid ta' Tkabbir għandu l-għan li jikkomplementa l-Pjan Ekonomiku u ta' Investiment⁶ għar-reġjun biex jgħin iżid il-konverġenza ekonomika tiegħu mal-UE u jaċċellera r-riformi relatati mal-prinċipji fundamentali tal-proċess ta' adeżjoni. Jipprevedi l-integrazzjoni gradwali tar-reġjun f'oqsma speċifiċi tas-suq uniku tal-UE, soġġett għall-progress fl-integrazzjoni ekonomika reġjonali u għall-allinjament mal-acquis rilevanti tal-UE, kif ukoll jistabbilixxi kapaċitajiet u proċeduri amministrattivi suffiċjenti. Abbażi tal-loġika tal-inizjattiva ta' NextGeneration EU u tal-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza, il-Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir se tkompli tinċentiva r-riformi soċjoekonomiċi u relatati mat-tkabbir ewlenin miftiehma fl-Aġenda ta' Riforma ambizzjuża u mfassla apposta ta' kull benefiċjarju. Malli jiġu ssodisfati l-passi ta' riforma u l-kundizzjonijiet essenzzjali, se jiġu rilaxxati premjijiet finanzjarji lill-baġits nazzjonali, ikkomplementati minn investimenti mmirati fit-tranżizzjonijiet ekoloġiċi u digitali, fis-settur privat u fl-iżvilupp tal-kapital uman permezz tal-Qafas ta' Investiment tal-Balkani tal-Punent.

L-implimentazzjoni tal-Pjan ta' Tkabbir u l-Faċilità miexja u wasslet għal mobilizzazzjoni politika sinifikanti fir-reġjun, u tirrikonoxxi l-benefiċċji sostantivi li se jgħib miegħu l-Pjan ta' Tkabbir. Hamsa mis-sitt benefiċjarji pprezentaw l-aġendi ta' riforma tagħhom sal-lum, u dawn ġew approvati mill-Kummissjoni f'Ottubru 2024. It-trasferimenti ta' prefinanzjament korrispondenti huma previsti mad-dhul fis-sehh tal-Faċilità u l-ftehimiet ta' self ma' kull wiehed mill-benefiċjarji u l-issodisfar tal-kundizzjonijiet ta' prefinanzjament.

F'Ottubru 2024, il-Kummissjoni Ewropea adottat **Pjan ta' Tkabbir għall-Moldova**⁷ biex tappoġġa r-riformi soċjoekonomiċi, l-investimenti u l-allinjament tagħha mal-acquis u mal-valuri tal-Unjoni.

Wara t-thabbira tal-President von der Leyen fid-diskors tagħha dwar l-Istat tal-Unjoni tal-2023, mill-2024 il-Kummissjoni estendiet il-parteciċipazzjoni fir-Rapport dwar l-Istat tad-Dritt għal xi pajjiżi tat-tkabbir (l-Albanija, il-Montenegro, il-Maċedonja ta' Fuq u s-Serbja).

It-Turkija hi pajjiż kandidat u sieheb ewlieni tal-UE u tenfasizza l-adeżjoni mal-UE bħala l-għan strateġiku tagħha. Minkejja dan, in-negozjati tal-adeżjoni mat-Turkija ilhom wieqfa mill-2018, f'konformità mad-deċiżjoni tal-Kunsill. It-Turkija ma reġġghetx lura x-xejra negattiva ta' deterjorament kostanti tal-istandards demokratiċi nnutata f'dawn l-aħhar snin. Għad hemm thassib serju tal-UE fl-oqsma tad-drittijiet fundamentali u l-istat tad-dritt, inkluża l-indipendenza tal-gudikatura. Fl-istess hin, b'segwitu għar-rakkomandazzjonijiet tal-Komunikazzjoni Kongunta dwar

² Ir-Regolament 2024/792

³ Ottubru 2024

⁴ COM(2023) 691

⁵ Ir-Regolament 2024/1449

⁶ COM(2020)641

⁷ COM(2024)470

is-sitwazzjoni attwali tar-relazzjonijiet politiċi, ekonomiċi u kummerċjali bejn l-UE u t-Turkija⁸, l-implimentazzjoni tar-rakkomandazzjonijiet inklużi fiha qed tadvanza f'konformità mal-Konkluzjonijiet tal-Kunsill Ewropew ta' April tal-2024, b'mod gradwali, proporzjonat u riversibbli. L-UE għandha interess strateġiku f'ambjent stabbli u sigur fil-Lvant tal-Mediterran u fl-iżvilupp ta' relazzjoni ta' kooperazzjoni u ta' benefiċċju reċiproku mat-Turkija. F'dan ir-rigward, l-Unjoni Ewropea tagħti importanza partikolari lill-issoktar tat-taħditiet ta' riżoluzzjoni rigward Ċipru u l-progress fihom biex issaħħaħ aktar il-kooperazzjoni bejn l-UE u t-Turkija.

Il-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna kompliet tenfasizza l-hteġa għall-ghaqda u s-solidarjetà fost l-UE u l-eqreb shab tagħha u l-importanza tal-allinjament mal-**politika estera u ta' sigurtà komuni** (PESK). L-Albanija, il-Montenegro, il-Maċedonja ta' Fuq u l-Bożnija-Herzegovina laħqu jew żammew allinjament shih mal-PESK. L-implimentazzjoni tas-sanzjonijiet fil-Bożnija-Herzegovina għadha sfida. Il-Kosovo kompli jallinja ruħu b'mod unilaterali. Ir-rata ta' allinjament ġenerali tal-Ukrajna u tal-Moldova żdiedet b'mod sinifikanti. Ix-xejra ta' allinjament tas-Serbja baqgħet fil-biċċa l-kbira l-istess, iżda l-pajjiż baqa' jikkoopera mal-UE dwar iċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet. Is-Serbja hija mistennija, bħala kwistjoni ta' prijorità, tissodisfa l-impenn tagħha u ttejjeb l-allinjament tagħha mal-PESK tal-UE, inkluż miżuri restrittivi, f'konformità mal-qafas ta' negozjar tagħha, u tevita azzjonijiet u dikjarazzjonijiet li jmorru kontra l-pożizzjonijiet tal-UE dwar il-politika barranija. Ir-rata ta' allinjament tal-Georgia mal-PESK għadha baxxa, iżda l-pajjiż ikkoopera wkoll mal-UE fil-ġlieda kontra iċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet. It-Turkija ma għamlet l-ebda progress fl-allinjament tal-PESK matul il-perjodu ta' rapportar, filwaqt li żammet rata baxxa ħafna. It-Turkija implimentat xi miżuri speċifiċi biex twaqqaf iċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet tal-UE kontra r-Russja fit-territorju tagħha u għandha tkompli tikkooopera b'mod attiv mal-UE dwar din il-kwistjoni.

Komplew is-summits u l-laqqgħat ta' livell għoli mas-shab tat-tkabbir, bis-**Summit bejn l-UE u l-Balkani tal-Punent** f'Diċembru tal-2023 u t-tielet laqgħa tal-**Komunità Politika Ewropea** fit-18 ta' Lulju 2024. Din tal-aħħar laqqgħet flimkien madwar 50 mexxej Ewropew, inkluż minn pajjiżi kandidati u kandidati potenzjali, biex jiddiskutu dwar sforzi kongunti għall-paċi u s-sigurtà, kif ukoll dwar ir-reżiljenza tal-enerġija u l-migrazzjoni fl-Ewropa.

II. IT-THEJJIJA GHAL UNJONI AKBAR

It-tkabbir huwa opportunità storika kemm għall-pajjiżi aderenti kif ukoll għall-Istati Membri attwali u għall-UE kollha kemm hi. Hemm vantaġġi soċjoekonomiċi, politiċi u ta' sigurtà sinifikanti ta' Unjoni akbar u aktar b'saħħitha.

UE estiża hija garanti aħjar ta' **stabbiltà politika, sigurtà u paċi fil-kontinent**. Bl-enfasi tagħha fuq il-prinċipji fundamentali tal-proċess ta' adeżjoni, l-UE tinkoraggixxi riformi politiċi u t-tishih tal-istituzzjonijiet demokratiċi u l-istat tad-dritt fil-pajjiżi kandidati u l-kandidati potenzjali. Hija tippermetti kooperazzjoni aħjar dwar il-migrazzjoni u l-ġestjoni tal-fruntieri, is-sigurtà, il-kriminalità organizzata, it-terroriżmu u t-theddid ibridu, li huwa essenzjali biex jiġu ggarantiti l-integrità u s-sigurtà taż-żona Schengen. Barra minn hekk, it-tkabbir irawwem fehim reċiproku fost il-popli fl-Ewropa kollha kemm hi u dan jippromwovi r-rikonċiljazzjoni u l-paċi.

Unjoni akbar se tkun attur globali aktar b'saħħtu, b'aktar influwenza ġeopolitika u dan se jippermetti lill-Unjoni taqdi rwol **sahansitra aktar sinifikanti fil-palk internazzjonali**. Barra minn hekk, bħala attur reġjonali aktar importanti, UE estiża se tkun tista' teżerċita aktar influwenza fil-viċinat tagħha wkoll, billi tipprogetta stabbiltà u prosperità, kif ukoll kooperazzjoni ekonomika fil-fruntieri esterni tagħha.

It-tkabbir tal-UE se jipprovdi **benefiċċji soċjoekonomiċi** estensivi għall-membri attwali u futuri tagħha. Iż-żieda fl-ghadd ta' konsumaturi fis-suq uniku se tipprovdi opportunitajiet kbar għan-negozji biex jespandu u jinnegozjaw b'mod aktar liberu. Barra minn hekk, is-swieq ġodda se jifihru

⁸ JOIN(2023)50

opportunitajiet godda ta' investiment għan-negozji u dan johloq ċirku virtuw ta' promozzjoni tat-tkabbir fl-ekonomiji attwali u futuri tal-membri.

Fil-każ speċifiku tal-Balkani tal-Punent, ir-reġjun huwa mdawwar mill-Istati Membri tal-UE; għalhekk, l-adeżjoni tagħhom mal-UE tisser **simplifikazzjoni** sinifikanti **tal-arrangamenti kummerċjali u tat-trasport**, kif ukoll kontroll imtejjeb tal-katina tal-provvista tal-oġġetti bi standards komuni tal-prodotti, l-ebda kontroll personali fiż-Żona Schengen imkabbra, l-ebda proċedura doganali għall-oġġetti u l-integrazzjoni tan-networks tal-infrastruttura. Din is-simplifikazzjoni tnaqqas b'mod sinifikanti l-kost tal-logistika u tista' tgħin lill-pajjiżi aderenti jsiru ċentri ewlenin tat-trasport. Il-libertà tal-moviment tal-merkanzija, kif ukoll il-prodotti agroalimentari u akkwatiċi u prodotti oħra tal-konsumatur li jissodisfaw l-istandards ta' kwalità u sikurezza meħtieġa, se tagħti lill-konsumaturi aċċess għal għażla usa' ta' prodotti sikuri.

It-tkabbir se jikkontribwixxi għall-**kompetittività tal-ekonomija tal-UE** u jagħmilha aktar adatta biex tindirizza l-isfidi globali, inklużi t-tranzizzjonijiet ekoloġiċi u diġitali. L-età medja tal-popolazzjoni fil-pajjiżi aderenti hija aktar baxxa minn dik fl-UE, u t-tkabbir se jikkontribwixxi għall-holqien ta' forza tax-xogħol usa' u aktar żagħżuġha. Fl-istess hin, kooperazzjoni u skambji saħansitra aktar mill-qrib bejn ix-xjenzati, l-istudenti u n-negozji se jwasslu għal akkomunament aħjar tat-talent u ta' mhuħ kapaċi u għal sfruttament ta' dawn l-assi għar-riċerka u l-innovazzjoni u għall-iżvilupp ta' teknoloġiji godda.

L-integrazzjoni tas-swieq il-godda fil-**ktajjen tal-valur tal-UE** se tkompli tiffaċilita d-delokalizzazzjoni fil-qrib. Barra minn hekk, l-**aċċess għar-riżorsi naturali u l-isfruttament responsabbli tagħhom**, inkluża l-materja prima fil-membri futuri potenzjali, se jiffaċilitaw l-applikazzjoni ta' teknoloġiji godda u l-implimentazzjoni tat-tranzizzjoni ekoloġika fil-kontinent. Barra minn hekk, is-shubijiet dwar il-materja prima⁹ għandhom l-għan li jappoġġaw l-iżvilupp ta' industriji lokali godda u impjiegi ta' kwalità għolja fil-pajjiżi shab, b'rispett shiħ tal-istandards ambjentali u soċjali għoljin, filwaqt li jindirizzaw bi trasparenza shiħa t-thassib tal-komunitajiet lokali. Ir-riżorsi naturali relatati mal-enerġija, inkluża l-ġenerazzjoni tal-enerġija mir-riħ u mix-xemx, se jgħinu l-isforzi tal-UE fil-bidla lejn sorsi ta' enerġija rinnovabbli u fl-iżgurar tad-domanda tagħha għall-enerġija.

It-tgawdija ta' dawn il-benefiċċji teħtieġ **thejjija bir-reqqa mill-pajjiżi kandidati u l-kandidati potenzjali** għas-shubija fl-UE, abbażi tal-impenn u l-impenn politiku shiħ u sostnut tagħhom. Dan ifisser ukoll li jiġu stabbiliti salvagwardji xierqa kontra rigress fir-riformi u fil-mekkanizmi ta' tranzizzjoni biex jikkompensaw l-impatt potenzjali ta' lakuni sinifikanti fil-konverġenza ekonomika.

Fl-istess hin, it-tkabbir jeħtieġ riflessjoni interna fl-UE u t-thejjija tal-korpi tagħha. Fl-20 ta' Marzu, il-Kummissjoni Ewropea adottat **Komunikazzjoni dwar ir-riformi ta' qabel it-tkabbir u r-rieżamijiet tal-politika**¹⁰, li tikkontribwixxi għad-diskussjoni li għaddejja dwar ir-riformi interni li l-UE se jkollha b'zonn tagħmel. Din thares lejn l-implikazzjonijiet ta' UE akbar f'erba' oqsma ewlenin – il-valuri, il-politiki, il-baġit u l-governanza – u twitti t-triq għar-rieżamijiet tal-politika ta' qabel it-tkabbir. Fl-aħħar iżda mhux l-inqas, it-tkabbir għandu jkun akkumpanjat minn azzjonijiet ta' komunikazzjoni mmirati li jinfurmaw l-opinjoni pubblika dwar il-proċess, kemm fl-UE kif ukoll fil-pajjiżi kandidati.

⁹ Wara l-Pjan ta' Azzjoni dwar il-Materja Prima Kritika u l-Att dwar il-Materja Prima Kritika, il-Kummissjoni bdiet tibni sensiela ta' Shubijiet dwar il-materja prima, inklużi l-Memoranda ta' Qbil iffirmati mal-Ukrajna fl-2021 u mas-Serbja fl-2024.

¹⁰ COM(2024) 146 final

III. IL-PAJJIŻI TAT-TKABBIR FI TRIQTHOM LEJN L-UE

F'konformità mal-metodoloġġja riveduta¹¹, fil-konklużjonijiet u r-rakkomandazzjonijiet ta' din il-Komunikazzjoni, il-Kummissjoni tivvaluta l-progress ġenerali fit-thejjijiet u n-negozjati tal-adeżjoni u tipproponi t-triq' il quddiem għal kull pajjiż.

Il-Kapitoli kollha tan-negozjati mal-Montenegro infethu, bi tlieta magħluqa proviżorjament. F'Ġunju, il-Montenegro kiseb stadju importanti bil-valutazzjoni pożittiva dwar l-issodisfar tal-punti ta' riferiment interim għall-kapitoli dwar l-istat tad-dritt. Il-Konferenza intergovernattiva mal-Montenegro tas-26 ta' Ġunju 2024 wittiet it-triq għall-għeluq proviżorju tal-kapitoli tan-negozjati.

Fis-Serbja, hemm 22 minn 35 kapitolu ta' negozjar miftuħa u tnejn minnhom huma magħluqa proviżorjament. L-ċikli elettorali frekwenti fis-Serbja kellhom impatt negattiv fuq il-kontinwità u l-heffa tal-progress fir-riformi relatati mal-adeżjoni mal-UE. L-awtoritajiet komplew jiddikjaraw is-shubija fl-UE bħala l-għan strateġiku tagħhom. It-triq lejn il-ftuħ ta' aktar għabriet mas-Serbja se tiddependi partikolarment fuq il-progress u l-pass tar-riformi tal-istat tad-dritt u n-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet mal-Kosovo.

L-Albanija u l-Maċedonja ta' Fuq iddikjaraw b'mod konsistenti l-impenn politiku tagħhom għall-għan strateġiku tal-integrazzjoni tal-UE u l-ambizzjoni tagħhom li jimxu 'l quddiem fin-negozjati tal-adeżjoni abbażi tal-progress kontinwu fir-riforma. Wara l-ewwel konferenzi intergovernattivi li saru maż-żewġ pajjiżi f'Lulju 2022, il-laqgħat ta' skrinjar dwar is-sitt għabriet kollha tlestew b'suċċess sa Diċembru tal-2023. Abbażi tar-rapporti ta' skrinjar tal-Kummissjoni, fil-harifa tal-2023, il-Kunsill ikkomunika lil kull pajjiż il-punti ta' riferiment għall-ftuħ tan-negozjati dwar il-gabra 1 (elementi fundamentali).

Fi tmiem l-2023, l-Albanija ppreżentat il-pjanijiet direzzjonali tagħha dwar ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u l-istat tad-dritt, u dan ippermetta li f'Ottubru 2024 tinfetħ il-gabra ta' elementi fundamentali waqt it-tieni Konferenza Intergovernattiva. L-Albanija ppreżentat ukoll il-pjan direzzjonali tagħha dwar il-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi f'Settembru tal-2024.

F'Diċembru tal-2023, il-Maċedonja ta' Fuq adottat il-pjanijiet direzzjonali dwar l-istat tad-dritt u dwar ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika. L-abbozz tal-pjan ta' azzjoni dwar il-protezzjoni tal-minoranzi għadu pendent.

Sadanittant, il-Kummissjoni ppreżentat lill-Kunsill aktar rapporti ta' skrinjar dwar iż-żewġ pajjiżi: f'Mejju tal-2024 għall-gabra 2 – is-suq intern, u f'Ottubru tal-2024 għall-gabra 6 – ir-relazzjonijiet esterni u għall-gabra 3 – kompetittività u tkabbir inkluziv.

F'konformità mar-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni, f'Diċembru tal-2023, il-Kunsill Ewropew iddeċieda li jiftaħ in-negozjati tal-adeżjoni mal-Bożnija-Herzegovina, ladarba jintlaħaq il-livell meħtieġ ta' konformità mal-kriterji tas-shubija. Kif rifejss fir-rapport tal-Kummissjoni ta' Marzu tal-2024, il-Bożnija-Herzegovina kienet avvanzat fl-adozzjoni ta' riformi relatati mal-UE u kisbet allinjament shiħ mal-politika barranija tal-UE. Madankollu, l-iżviluppi fl-entità *Republika Srpska* xekklu dan il-momentum pożittiv, b'mod partikolari bl-adozzjoni f'April ta' liġijiet tal-entitajiet separati dwar l-elezzjoni, ir-referenda u l-immunità, in-nuqqas ta' rikonoxximent li baqa' jkun hemm tal-awtorità u d-deċiżjonijiet tal-Qorti Kostituzzjonali, kif ukoll retorika seċessionista kontinwa.

Fid-dawl tar-riżultati miksuba sa mill-2022, fit-12 ta' Marzu 2024 il-Kummissjoni qieset li l-Bożnija-Herzegovina kienet laħqet il-livell meħtieġ ta' konformità mal-kriterji tas-shubija. Filwaqt li jibni fuq ir-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni, fit-22 ta' Marzu 2024 il-Kunsill Ewropew iddeċieda li jiftaħ in-negozjati tal-adeżjoni mal-UE mal-pajjiż. Wara din id-deċiżjoni, fl-24 ta' April 2024, il-Kummissjoni organizzat l-ewwel laqgħa introduttorja biex tispjega l-proċess li jmiss, b'mod partikolari l-iskrinjar. Id-dinamika tar-riforma waqfet bejn April u Ottubru 2024. Il-Kummissjoni qed thejji l-qafas ta' negozjar bil-ħsieb tal-adozzjoni tiegħu mill-Kunsill fil-mument li jittiehdu l-passi rilevanti kollha stabbiliti fir-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni ta' Ottubru 2022.

¹¹ COM(2020) 57 final

Mill-1 ta' Jannar 2024, id-detenturi ta' passaporti bijometriċi **tal-Kosovo** jgawdu minn vjaġġar minghajr viża lejn l-UE, u minn Ottubru 2024, l-istess jagħmlu d-detenturi ta' passaporti Serbi maħruġa mid-Direttorat tal-Koordinazzjoni Serb. Il-Kosovo baqa' impenjat għal riformi relatati mal-UE.

It-tensjonijiet fit-Tramuntana tal-Kosovo komplew wara l-attakk vjolenti kontra l-Pulizija tal-Kosovo minn grupp armat fl-24 ta' Settembru 2023, li kienet l-aktar eskalazzjoni gravi f'dawn l-aħħar snin. Krizijiet oħra ġew ikkawżati minn kwistjonijiet dwar l-esproprijazzjonijiet tal-art mill-gvern fit-Tramuntana; l-adozzjoni ta' regolament tal-bank ċentrali dwar tranżazzjonijiet fi flus kontanti li jaffettwaw b'mod negattiv lis-Serbi tal-Kosovo u komunitajiet oħra mhux maġġoritarji; operazzjonijiet tal-pulizija biex jingħalqu uffiċċji ta' istituzzjonijiet immexxija minn Belgrad li jipprovdu assistenza lil komunitajiet mhux maġġoritarji; u bil-projbizzjoni kontinwa fuq l-importazzjoni ta' oġġetti ta' oriġini Serba, fis-seħh minn Ġunju 2023, li taffettwa b'mod sproporzjonat lin-negozji fil-komunità Serba tal-Kosovo. Dawn il-kwistjonijiet komplew jagħmlu hsara lir-relazzjonijiet bejn il-gvern u l-komunità Serba tal-Kosovo. Il-miżuri tal-UE li jikkonċernaw il-Kosovo, imposti fl-2023, baqgħu fis-seħh matul il-perjodu ta' rapportar. Ir-Rappreżentant Gholi rrakkomanda t-tnehhija ta' dawk il-miżuri.

F'Diċembru tal-2023, Il-Kunsill Ewropew iddeċieda li jiftaħ negozjati ta' adeżjoni mal-**Ukrajna**. Wara t-tlestija tal-erba' passi li fadal identifikati mill-Kummissjoni fir-rakkomandazzjoni tagħha tat-8 ta' Novembru 2023, l-ewwel konferenza intergovernattiva saret fil-25 ta' Ġunju 2024. Minkejja l-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja li għaddejjja bħalissa, l-Ukrajna żammet l-impenn qawwi tagħha għar-riforma f'hafna setturi. Il-pjan għall-Ukrajna, approvat f'April 2024 u li jservi bħala strategija ta' riforma komprensiva, ikkontribwixxa għat-tishih ta' impenji ta' politika usa' fi hdan il-proċess ta' tkabbir. Bil-Facilità għall-Ukrajna, l-UE tkompli torbot l-appoġġ finanzjarju tagħha għall-irkupru mar-riformi mehtieġa biex tneħhi l-ekonomija tal-Ukrajna u tgħinha fit-triq lejn l-adeżjoni. L-impenji kongunti ta' sigurtà bejn l-UE u l-Ukrajna ffirmati f'Ġunju tal-2024 iddikjaraw li s-sigurtà, ir-reżiljenza u l-appoġġ għad-difiża, kif ukoll il-proċess ta' adeżjoni tal-Ukrajna mal-UE, l-appoġġ għar-riformi, l-assistenza makrofinanzjarja, umanitarja u ta' rikostruzzjoni jsaħhu lil xulxin. Min-naħa tagħha, l-Ukrajna impenjat ruhha li tkompli ttwettaq riformi f'konformità mat-triq tagħha lejn l-UE, inkluż fis-setturi tas-sigurtà, tad-difiża u tal-intelligence.

Kien hemm sfidi sinifikanti li rriżultaw mill-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna u mill-azzjonijiet ibridi kontra l-**Moldova**. Madankollu, il-Moldova kompliet tagħmel progress kostanti fit-triq tal-adeżjoni tagħha mal-UE. F'Diċembru tal-2023, il-Kunsill Ewropew iddeċieda li jiftaħ in-negozjati tal-adeżjoni mal-Moldova. Wara t-tlestija tat-tliet passi li fadal identifikati mill-Kummissjoni fir-rakkomandazzjoni tagħha tat-8 ta' Novembru 2023, l-ewwel konferenza intergovernattiva saret fil-25 ta' Ġunju. Il-Kummissjoni u l-Moldova flimkien żviluppaw Pjan ta' Tkabbir li se jagħti spinta lill-appoġġ għall-prijoritajiet rilevanti ta' riforma u investiment u jestendi ċerti benefiċċji tal-partecipazzjoni fis-suq uniku. Il-poplu tal-Moldova vvota fl-20 ta' Ottubru 2024 f'referendum dwar l-adeżjoni mal-UE u fl-elezzjoni presidenzjali. Il-proposta biex l-adeżjoni mal-UE tiddaħhal fil-Kostituzzjoni kienet appoġġata minn 50,38 % tal-votanti. It-tieni rawnd tal-elezzjoni presidenzjali se jsir fit-3 ta' Novembru, bejn iż-żewġ kandidati li kisbu l-oġhla punteġġ fl-ewwel ċiklu.

Saru laqgħat ta' spjegazzjoni dwar l-acquis tal-UE mal-Ukrajna u l-Moldova bejn Frar u Mejju 2024, u l-laqgħat bilaterali ta' **skrinjar** bdew f'Lulju, wara li l-oqfsa ta' negozjar ġew ippreżentati liż-żewġ pajjiżi fil-konferenzi intergovernattivi f'Ġunju.

Il-Kunsill Ewropew ta status ta' kandidat lill-**Georgia** f'Diċembru tal-2023, bil-fehim li jittiehdu d-disa' passi rilevanti stabbiliti fir-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni tat-8 ta' Novembru 2023. Il-Gvern hejja pjan ta' azzjoni ddedikat biex iwettaq id-disa' passi u esprima l-impenn tiegħu li javvanza r-riformi relatati mal-UE. Madankollu, minn Marzu tal-2024, kien hemm żviluppi preokkupanti li ma jirriflettux l-impenn iddikjarat tal-gvern li jimxi fit-triq lejn l-UE. Dawn jinkludu d-deċiżjoni li tiġi risuxxitata l-Liġi dwar it-trasparenza tal-influwenza barranija u l-adozzjoni tagħha fit-28 ta' Mejju, u l-adozzjoni fis-17 ta' Settembru tal-pakkett leġiżlattiv dwar il-valuri tal-familja u l-protezzjoni tal-minorenni. Filwaqt li jibni fuq il-Konklużjonijiet tiegħu tas-27 ta' Ġunju, fis-17 ta' Ottubru 2024 il-

Kunsill Ewropew tenna t-thassib serju tieghu dwar l-azzjoni meħuda mill-gvern Ġeorgjan, li jmur kontra l-valuri u l-prinċipji li fuqhom hija msejsa l-UE. Il-Kunsill Ewropew fakkar li tali azzjoni tipperikola t-triq Ewropea tal-Georgia, u *de facto* twaqqaf il-proċess ta' adeżjoni.

Fis-26 ta' Ottubru, iċ-ċittadini tal-Georgia vvutaw fl-elezzjonijiet parlamentari. Is-sejbiet preliminari tal-Missjoni Internazzjonali ta' Osservazzjoni Elettorali kongunta mmexxija mill-Uffiċċju tal-OSKE għall-Istituzzjonijiet Demokratiċi u d-Drittijiet tal-Bniedem (OSKE/ODIHR) identifikaw diversi nuqqasijiet li seħħew f'ambjent mimli tensjoni u polarizzat hafna. Id-dghufijiet irrapportati jinkludu fost l-oħrajn l-emendi leġislattivi reċenti għall-proċess elettorali, compromessi frekwenti dwar is-segretezza tal-vot, inkonsistenzi proċedurali, intimidazzjoni u pressjoni fuq il-votanti li kellhom impatt negattiv fuq il-fiduċja tal-pubbliku fil-proċess. Dawn is-sejbiet preliminari jikkonfermaw il-htieġa għal riforma elettorali komprensiva li diġà giet enfasizzata f'rakkomandazzjonijiet ewlenin tal-passat.

It-**Turkija** hi sieheb ewlieni għall-UE u pajjiż kandidat, u r-relazzjonijiet bejn l-UE u t-Turkija kisbu momentum matul is-sena li għaddiet. F'konformità mal-konkluzjonijiet tal-Kunsill Ewropew ta' April 2024, l-UE reġgħet involviet ruhha mat-Turkija f'għadd ta' oqsma ta' interess kongunt. Dan l-impenn għandu l-għan li javvanza l-hidma dwar ir-rakkomandazzjonijiet tal-Komunikazzjoni Kongunta tal-2023 tal-Kummissjoni u tar-Rappreżentant Għoli dwar ir-relazzjonijiet politiċi, ekonomiċi u kummerċjali bejn l-UE u t-Turkija¹² b'mod gradwali, proporzjonat u riversibbli. Matul l-aħħar sena, saru djalogi ta' livell għoli dwar il-migrazzjoni u s-sigurtà, l-agrikoltura, is-saħħa, ir-riċerka u l-innovazzjoni, flimkien ma' livell għoli ta' involviment bejn il-Kummissjoni u t-Turkija. Barra minn hekk, l-ewwel laqgħa tad-djalogu ta' livell għoli dwar il-kummerċ saret f'konformità mar-rakkomandazzjonijiet tal-Komunikazzjoni Kongunta. Abbazi tad-Dikjarazzjoni UE-Turkija tal-2016, kompliet il-kooperazzjoni pożittiva mal-awtoritajiet Torok dwar il-ġestjoni tal-migrazzjoni qed tagħti r-riżultati, minkejja sfidi marbuta mal-implimentazzjoni. Wiehed mill-passi li jmiss għandu jkun il-laqgħa li jmiss tad-Djalogu ta' Livell Għoli dwar il-Migrazzjoni u s-Sigurtà. L-UE se tkompli bl-isforzi tagħha biex tnaqqas id-differenzi ewlenin u biex tfittex kooperazzjoni mat-Turkija f'kull qasam ta' benefiċċju reċiproku, inkluż l-Unjoni Doganali, il-ġestjoni tal-migrazzjoni, il-paċi u s-sigurtà, it-tranżizzjonijiet ekoloġiċi u diġitali, l-agrikoltura u l-iżvilupp rurali, l-investiment u l-konnettività. L-impenn kostruttiv tat-Turkija stess se jkun strumentali fl-avvanz fid-diversi oqsma ta' kooperazzjoni identifikati fil-Komunikazzjoni Kongunta.

IV. L-ASPETTI FUNDAMENTALI TAL-PROĊESS TA' ADEŻJONI

L-istat tad-dritt, id-drittijiet fundamentali, il-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi u r-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u l-kriterji ekonomiċi jiffurmaw il-parti ewlenija tal-hekk imsejha l-“aspetti fundamentali” tal-proċess ta' adeżjoni mal-UE. Riformi kredibbli u kisbiet irriversibbli dwar il-prinċipji fundamentali huma essenzjali biex in-nies igawdu l-ugwaljanza quddiem il-liġi u l-protezzjoni adegwata tad-drittijiet u l-libertajiet fundamentali tagħhom. Il-konsolidazzjoni tar-riżultati f'dawn l-oqsma hija kruċjali għall-pajjiżi tat-tkabbir biex jiżguraw progress fil-perkorsi rispettivi tagħhom għall-adeżjoni. Iċ-ċertezza legali u l-governanza tajba huma wkoll il-bażi biex tinghata spinta lill-kompetittività u jinholqu l-kundizzjonijiet għall-investimenti diretti barranin, il-progress soċjoekonomiku u l-prosperità. Istituzzjonijiet stabbli huma essenzjali wkoll għall-konformità mal-acquis tal-UE fl-oqsma kollha ta' politika, inkluża l-ġestjoni ta' assistenza finanzjarja konsiderevoli li tipprovdi l-UE. Matul is-sena li għaddiet, gie nnutat progress fir-riformi marbuta mal-prinċipji fundamentali b'mod partikolari fil-Montenegro, l-Albanija, il-Moldova u l-Ukrajna.

L-inkluzjoni ta' xi pajjiżi tat-tkabbir fir-Rapport dwar l-Istat tad-Dritt mill-2024 (l-Albanija, il-Montenegro, il-Maċedonja ta' Fuq u s-Serbja) tappoġġa l-implimentazzjoni tar-rakkomandazzjonijiet skont il-pakkett tat-tkabbir, b'mod partikolari fir-rigward tal-isforzi għar-riforma tas-sistemi ġudizzjarji, l-oqfsa kontra l-korruzzjoni, il-pluraliżmu u l-libertà tal-media, u l-kontrolli u l-bilanċi, kif

¹² JOIN(2023) 50 final

ukoll tgħin lill-awtoritajiet jagħmlu aktar progress sinifikanti fil-proċess tal-adeżjoni, li għalih ir-rapporti annwali dwar it-tkabbir se jkomplu jipprovdu gwida u rakkomandazzjonijiet. Il-Kummissjoni se tinkludi pajjiżi oħra tat-tkabbir fir-Rapport dwar l-Istat tad-Dritt kif u meta jkun lesti, kif stabbilit mill-President von der Leyen fil-Linji Gwida Politici tagħha għall-Kummissjoni Ewropea li jmiss 2024-2029.

Ġudikatura u drittijiet fundamentali

L-impenn sostnut ta' xi pajjiżi biex jimplimentaw b'mod effiċjenti **r-riformi tal-ġustizzja** u jwettqu l-iskrutinju wasslu għat-tishih tal-indipendenza u r-responsabbiltà **tal-ġudikatura**, b'mod partikolari fl-Albanija, fil-Moldova u fl-Ukrajna. Il-Bożnija-Herzegovina nediet ukoll thejjijiet għall-kontrolli tal-integrità fil-ġudikatura kollha. Madankollu, fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi, għad hemm theddid għall-indipendenza ġudizzjarja. It-tentattivi ta' ndhil politiku bla bżonn ikomplu, u dan jaffettwa l-kredibbiltà tal-ġudikatura f'għajnejn il-popolazzjoni. It-titjib tal-kwalità u l-effiċjenza tal-ġudikatura għadu prijorità. Hafna pajjiżi tat-tkabbir qed ihabbtu wiċċhom ukoll ma' sfidi sinifikanti li jaffettwaw il-kwalità u l-effiċjenza tas-sistema ġudizzjarja tagħhom: xogħol b'lura fil-qorti, diffikultajiet biex jimtlew postijiet vakanti miftuha u finanzjament insuffiċjenti. Diversi pajjiżi tat-tkabbir irrifurmaw is-sistema ta' taħriġ ġudizzjarju tagħhom, iżda xi whud mhumieq konformi mal-istandards Ewropej. L-isforzi biex tiġi diġitalizzata s-sistema ġudizzjarja, inkluż biex jiġu stabbiliti jew jissahhu s-sistemi ta' ġestjoni tal-każijiet u tal-informazzjoni, tittejjeb l-ispeċjalizzazzjoni, u jiġu introdotti salvagwardji kontra l-manipulazzjoni jridu jkomplu sabiex jissahhu l-indipendenza u l-imparzjalità.

Il-korruzzjoni tibqa' kwistjoni fis-setturi pubbliċi u privati fil-pajjiżi tat-tkabbir. Il-ġlieda kontra l-korruzzjoni tibqa' prijorità għall-gvernijiet fil-pajjiżi tat-tkabbir. Ir-riskji relatati mal-manipulazzjoni tal-istat huma l-aktar sfida li hija diffiċli li tiġi indirizzata, li tehtieg reazzjonijiet urgenti u determinati mill-gvernijiet. L-istabbiltà demokratika u l-iżvilupp ekonomiku huma affettwati minn korruzzjoni ta' livell għoli u influwenza indebita mill-oligarki, flimkien ma' networks kriminali organizzati, li jippruvaw jinfiltraw diversi setturi. Minkejja xi progress fit-tishih tal-arranġamenti legali u istituzzjonali, il-korruzzjoni tkompli taffettwa hafna oqsma mill-ġudikatura, l-amministrazzjoni pubblika u l-akkwist pubbliku għall-ekonomija b'mod aktar ġenerali, inklużi setturi vulnerabbli, bħall-enerġija, is-saħha, il-kostruzzjoni u l-media. Dawn il-kwistjonijiet jehtiegu approċċi sistemici u komprensivi bbażati fuq impenn politiku ġenwin u vizjoni fit-tul biex jittejjbu t-trasparenza u l-integrità. Jehtiegu wkoll strateġiji kontra l-korruzzjoni u valutazzjonijiet tar-riskju fis-setturi ewlenin kollha li għandhom jiġu implimentati b'mod sistematiku. Sfortunatament, hemm nuqqas ta' sistemi effettivi ta' dikjarazzjoni tal-assi, ta' prevenzjoni tal-kunflitti ta' interess, ta' trasparenza tas-sjieda benefiċjarja, u ta' miżuri ta' integrità fis-servizzi pubbliċi. L-aġenziji kontra l-korruzzjoni jehtiegu riżorsi mtejbja, mandati aktar b'saħħithom u indipendenti u helsien minn interferenza u influwenza politika indebita. Hija mehtiega aktar azzjoni biex il-każijiet ta' korruzzjoni jiġu investigati u mressqa l-qorti b'mod effettiv, speċjalment f'livelli għoljin, u biex jiġu żgurati l-qbid u l-konfiska ta' assi kriminali. Barra minn hekk, jehtiegu li jiġi segwit approċċ sistemiku għad-deoligarkizzazzjoni biex tiġi limitata l-influwenza eċċessiva tal-interessi personali fil-ħajja ekonomika, politika u pubblika. L-ambjent abilitanti għall-ġurnalizmu investigattiv u s-soċjetà ċivili għandu jittejjeb u jiġi protett kontinwament.

Id-drittijiet fundamentali huma fil-biċċa l-kbira minquxa u protetti mil-ligi fir-regjun tat-tkabbir kollu. Il-pajjiżi rratifikaw l-istrumenti internazzjonali u Ewropej ewlenin dwar id-drittijiet tal-bniedem u l-libertajiet fundamentali u ħadu passi biex jallinjaw il-leġiżlazzjoni tagħhom mal-acquis tal-UE. Għad hemm **lakuni fl-allinjament**, b'mod partikolari dwar il-libertà tal-espressjoni, l-ugwaljanza bejn il-ġeneri, in-nondiskriminazzjoni, ir-reati ta' mibegħda u d-diskors ta' mibegħda, il-protezzjoni tad-data, id-drittijiet proċedurali għall-persuni suspettati u akkużati fi proċedimenti kriminali, u d-drittijiet tal-vittmi tal-kriminalità. Il-ligijiet dwar l-aġenti/influwenza barranija jiksru d-drittijiet tal-bniedem u l-libertajiet fundamentali, b'mod partikolari d-drittijiet għal-libertà ta' assoċjazzjoni u ta' espressjoni. Għad hemm sfidi wkoll fl-iżgurar **tal-implimentazzjoni effettiva** tal-leġiżlazzjoni u tal-ghodod ta' politika dwar id-drittijiet fundamentali u l-effettività tal-mekkaniżmi ta' rimedju. Il-pajjiżi kollha jehtiegu li jżidu l-isforzi biex isegwu r-rakkomandazzjonijiet tal-korpi ta' monitoraġġ internazzjonali u Ewropej, inkluż dwar il-kundizzjonijiet ta' detenzjoni. Jehtiegu ukoll li jiżguraw li s-

sentenzi tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem jigu infurzati. Fil-biċċa l-kbira tar-reġjun, **l-istituzzjonijiet tal-ombudsman** u korpi indipendenti ohra jistinkaw biex iwettqu r-rwol tagħhom fil-monitoraġġ tal-azzjonijiet tal-istati biex jirrispettaw, jipproteġu u jippromwovu d-drittijiet tal-bniedem. Madankollu, għad hemm il-htieġa li jiżdiedu l-indipendenza funzjonali u r-rizorsi tagħhom u li jittejjeb is-segwitu tar-rakkomandazzjonijiet tagħhom.

Il-libertà tal-espressjoni, il-libertà tal-midja u l-pluralizmu huma pilastri ewlenin ta' soċjetà demokratika. Minkejja xi bidliet legiżlattivi, is-settur tal-media f'diversi pajjiżi għadu kkaratterizzat minn konċentrazzjoni tal-media u influwenza politika. Dan idgħajf il-pluralizmu, l-indipendenza u l-kwalità tal-ġurnaliżmu u jwassal għall-polarizzazzjoni. Saru sforzi biex jigu indirizzati l-intimidazzjoni u l-vjolenza kontra l-ġurnalisti. Jehtieġ li jiġi stabbilit rekord ta' segwitu sistematiku. Hemm żieda fl-użu ta' kawżi strateġiċi kontra l-partecipazzjoni pubblika (SLAPPs, strategic lawsuits against public participation) immirati lejn il-ġurnalisti u s-soċjetà ċivili f'diversi pajjiżi tar-reġjun.

Il-liġijiet dwar in-**nondiskriminazzjoni** huma fis-seħh, iżda għad hemm bżonn ta' sforzi akbar biex tiġi miġġielda d-diskriminazzjoni, b'mod partikolari kontra persuni lezjbani, gay, bisesswali, trans, intersesswali u queer (LGBTIQ), ir-Rom u minoranzi ohra. Jehtieġ ukoll li jittiehed impenn biex jiġi evitat li l-legiżlazzjoni dwar in-nondiskriminazzjoni u d-drittijiet fundamentali jiddgħajfu. Fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi, il-politiki dwar l-ugwaljanza bejn il-ġeneri u l-oqfsa għall-prevenzjoni u l-ġlieda kontra l-**vjolenza abbażi tal-ġeneru** u l-vjolenza domestika qed jigu aġġornati, f'konformità mar-rekwiżiti tal-Konvenzjoni ta' Istanbul. Madankollu, il-vjolenza abbażi tal-ġeneru għadha ta' thassib serju f'hafna pajjiżi, u s-servizzi ta' appoġġ għall-vittmi tal-vjolenza għadhom insuffiċjenti u mhux ifffinanzjati biżżejjed. Huma mehtieġa wkoll sforzi urġenti biex tissahhah l-integrazzjoni tas-**sistemi għall-protezzjoni tat-tfal** u biex tithaffef id-**deistituzzjonalizzazzjoni** tat-tfal u l-adulti b'diżabilità.

Ġustizzja, libertà u sigurtà

Il-progress fil-**ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà**, l-infurzar tal-liġi u l-kooperazzjoni ġudizzjarja bejn l-UE u l-pajjiżi tat-tkabbir kompli jevolvi b'mod pożittiv, iżda għad fadal sfidi. L-isforzi tal-pajjiżi tat-tkabbir biex jiżviluppaw **rekord kredibbli fejn jidhlu l-investigazzjonijiet proattivi, il-prosekuzzjoni u l-kundanni finali tal-kriminalità organizzata u l-korruzzjoni, b'mod partikolari f'livell għoli**, ġeneralment jehtieġ li jittejbu. Il-Balkani tal-Punent u t-Turkija għadhom sors u ċentri ta' attivitajiet kriminali u gruppi li huma attivi wkoll fl-UE. Dawn il-pajjiżi huma punti ta' tranżitu ewlenin għall-vittmi tat-traffikar tal-bnedmin, il-faċilitazzjoni ta' dhul klandestin ta' migranti u l-faċilitazzjoni ta' dhul klandestin ta' oġġetti, b'mod partikolari d-drogi illeċiti u t-tabakk. Il-gruppi tal-kriminalità organizzata mill-Balkani tal-Punent huma atturi ewlenin fit-traffikar internazzjonali tad-droga li jgħaqqad l-Ewropa tal-Punent mal-Amerika Latina..

Minkejja l-isforzi tas-shab tal-Balkani tal-Punent fil-prevenzjoni u l-ġlieda kontra l-użu hażin u t-traffikar tal-armi tan-nar, l-Istati Membri tal-UE għadhom jidentifikaw dan ir-reġjun bħala sors importanti ta' armi li jidhlu illegalment fl-UE. F'dan ir-rigward, l-implimentazzjoni tat-tieni fażi tal-pjan direzzjonali reġjonali biex jigu kkontrollati ahjar l-armi hfief u ta' kalibru zghir hija kruċjali.

Il-gruppi tal-kriminalità organizzata mill-Ukrajna, il-Moldova u l-Georgia huma attivi fil-faċilitazzjoni ta' dhul klandestin ta' migranti, it-traffikar tal-bnedmin, il-faċilitazzjoni ta' dhul klandestin ta' oġġetti, it-traffikar ta' drogi u armi, il-kriminalità dipendenti fuq iċ-ċibernetika u kriminalità ohra, bħall-frodi tad-dokumenti, minkejja sforzi f'dawn il-pajjiżi biex jiġġieldu l-kriminalità organizzata.

Il-kapaċitajiet operazzjonali u l-ghodod tad-dwana u tal-gwardji tal-fruntiera għadhom insuffiċjenti f'hafna pajjiżi tat-tkabbir biex ilahhqu ma' dawn l-isfidi. Il-livell ta' effettività fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata jvarja fost il-pajjiżi tat-tkabbir iżda l-kooperazzjoni bejn l-awtoritajiet tal-infurzar tal-liġi fl-UE u fil-pajjiżi tat-tkabbir żdiedet.

Il-kandidati u l-kandidati potenzjali għandu jkollhom sistemi nazzjonali ta' governanza ta' Schengen li jiffunzjonaw bis-shih sa meta jigu ammessi fl-UE. Dan jinvolvi t-thejjija ta' Pjan ta' Azzjoni ta' Schengen, appoġġat minn monitoraġġ funzjonali u segwitu. Id-Deċiżjoni li jitnehhew il-kontrolli fuq persuni fil-fruntieri interni komuni futuri tal-UE se tkun soġġetta għall-issodisfar ta' rekwiżiti

oġġettivi addizzjonali li għandhom jiġu vverifikati skont il-mekkaniżmu ta' evalwazzjoni ta' Schengen.

Il-ġlieda kontra l-kriminalità ekonomika u l-hasil tal-flus ihija insuffiċjenti, l-istess bħall-kapaċità ta' rkupru tal-assi, nkluż il-qbid tal-kriptoassi. L-investigazzjonijiet finanzjarji u l-kapaċità tal-Unitajiet tal-Investigazzjoni Finanzjarja mhumiex biżżejjed f'hafna pajjiżi tat-tkabbir. L-allinjament mal-leġiżlazzjoni dwar il-hasil tal-flus, il-ġlieda kontra l-finanzjament tat-terroriżmu u l-irkupru tal-assi u l-implimentazzjoni ta' din il-leġiżlazzjoni, inkluż l-istabbiliment ta' Uffiċċju għall-Irkupru tal-Asi u s-setgħat ta' konfiskar għadhom irregolari. Hija meħtieġa aktar azzjoni biex jiġu indirizzati l-profitti illeċiti tan-networks kriminali, tittejjeb it-trasparenza tas-sjeda benefiċjarja, u jissahħa l-aċċess interistituzzjonali għall-bażijiet tad-data rilevanti u l-iskambju internazzjonali ta' informazzjoni, inkluż it-tishih tal-infrastruttura diġitali. It-Turkija lestiet il-pjan ta' azzjoni tagħha biex issolvi n-nuqqasijiet identifikati fil-ġlieda kontra l-hasil tal-flus u l-finanzjament tat-terroriżmu u għalhekk ma għadhiex soġġetta għal-"lista griża" tat-Task Force ta' Azzjoni Finanzjarja (FATF).

It-terroriżmu, l-estremiżmu vjolenti u r-radikalizzazzjoni għadhom ta' sfida. Fil-Forum Ministerjali tal-Ġustizzja u l-Affarijiet Interni bejn l-UE u l-Balkani tal-Punent li sar f'Ottubru 2023, sar impenn biex jiġġedded il-Pjan ta' Azzjoni Kongunt dwar il-Ġlieda Kontra t-Terroriżmu għall-Balkani tal-Punent fid-dawl tat-thedd id emergenti u l-hidma fuq pjan ġdid qed tavvanza. Il-pajjiżi tat-tkabbir għandhom jiżguraw li r-reati terroristiċi jiġu kriminalizzati u ppenalizzati fl-oqfsa tal-liġi kriminali nazzjonali tagħhom. Jeħtieġ li jkun hemm aktar impenn għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni, inklużi l-istrutturi lokali, ir-radikalizzazzjoni fil-habsijiet u s-segwitu fuq ir-rilaxx ta' trasgressuri terroristiċi u l-indirizzar effettiv tal-kontenut terroristiku u estremist online.

It-thedd id ibridu għadu jippreżenta sfida politika u ta' sigurtà għall-pajjiżi tat-tkabbir, b'mod partikolari għal daww fiċ-ċikli elettorali. Dan it-thedd id jinkludi l-attivitajiet ta' manipolazzjoni tal-informazzjoni u interferenza minn barranin u l-attakk fiżiċi u ċibernetiċi, b'mod partikolari kontra l-infrastruttura kritika. B'segwitu għal zieda qawwija wara l-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna, dan it-thedd id ikompli johlq riskju konsiderevoli, u l-appoġġ u l-kooperazzjoni tal-UE ssahħu.

Funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi

L-istituzzjonijiet demokratiċi konsolidati huma essenzjali biex tiġi żgurata l-istabbiltà u pilastru ċentrali tal-proċess ta' adeżjoni. Hafna pajjiżi tat-tkabbir komplew jiġu affettwati minn nuqqas ta' fiduċja u polarizzazzjoni notevoli. Ir-rwol ta' sorveljanza tal-parlamenti tagħhom fuq l-eżekuttiv baqa' dgħajef, u dan għandu impatt negattiv fuq il-proċess leġiżlattiv u jfixkel il-hatriet għall-korpi pubbliċi. F'hafna pajjiżi, il-proċess elettorali jkompli jirrikjedi riformi, f'konformità mar-rakkomandazzjoni pendenti mill-Organizzazzjoni għas-Sigurtà u l-Kooperazzjoni fl-Ewropa (OSKE)/l-Uffiċċju għall-Istituzzjonijiet Demokratiċi u d-Drittijiet tal-Bniedem (ODIHR). Madankollu, ġew osservati żviluppi pożittivi fil-Montenegro u fil-Moldova.

Dan jikkonċerna s-soċjetà ċivili, filwaqt li l-oqfsa legali għal-libertà ta' assoċjazzjoni normalment ikunu allinjati mal-istandards internazzjonali. Madankollu, fil-prattika, l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili mhux dejjem ikunu jistgħu jirreġistraw u joperaw liberament u xi pajjiżi jkollhom ambjent ristrett jew diffiċli.

Ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika

Ir-rakkomandazzjonijiet li saru fl-2023 dwar ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika (PAR, **public administration reform**) ikompli japplikaw, bi progress ġenerali pjuttost limitat. L-akbar sfida hija relatata mal-funzjonament tas-servizz ċivili u l-ġestjoni tar-riżorsi umani, inkluża l-politiċizzazzjoni, bin-nuqqas ta' riformi li jkompli jixprunaw rata għolja ta' dawran tal-persunal. Dan kien qed jaffettwa b'mod ġenerali t-tfassil u l-implimentazzjoni tal-politiki ta' riforma, inkluż taħt il-Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir għall-Balkani tal-Punent u l-Faċilità għall-Ukrajna, u jibqa' ostaklu ewlieni biex jiġu assunti l-obbligi ta' shubija fl-UE. Fl-Ukrajna, l-isfidi huma amplifikati mill-konsegwenzi tal-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja li għaddejja bħalissa. Hija meħtieġa aktar azzjoni

dwar il-koordinazzjoni istituzzjonali tal-PAR u t-tishih tal-istituzzjonijiet ta' sorveljanza biex tigi żgurata responsabbiltà xierqa.

Fil-qasam tal-**ġestjoni tal-finanzi pubbliċi (PFM, public finance management)**, il-pajjiżi kollha stabbilew qafas strateġiku kredibbli u rilevanti għar-riformi tal-PFM, inkluż mekkaniżmu regolari ta' monitoraġġ u koordinazzjoni. Il-Bożnija-Herzegovina rat djalogu ta' politika dwar il-PFM li twettaq għall-ewwel darba. L-isfidi ewlenin huma relatati ma': (i) il-ġestjoni tal-investment pubbliku; (ii) il-monitoraġġ tar-riskji fiskali; (iii) it-titjib tad-dixxiplina miskali; (iv) l-irbit tal-ippjanar strateġiku mal-oqfsa baġitarji fuq terminu medju u t-titjib tal-kredibbiltà tagħhom; (v) it-tishih ulterjuri tal-kontrolli finanzjarji interni pubbliċi; u (vi) it-titjib tat-trasparenza tal-baġit.

Il-forniment ta' statistika uffiċjali affidabbli u f'waqtha mill-awtoritajiet nazzjonali tal-istatistika huwa essenzjali. Għalhekk it-tishih ulterjuri tal-kapaċità tas-**sistemi nazzjonali tal-istatistika** għadu element ewleni tal-proċess ta' riforma.

Migrazzjoni

L-UE tibqa' impenjata bis-shih li tikkoopera u tappoġġa lill-Balkani tal-Punent u lit-Turkija billi tiehu approċċ komprensiv biex tindirizza l-migrazzjoni irregolari, inkluż il-ġlieda kontra l-faċilitazzjoni ta' dhul klandestin ta' migranti u t-traffikar ta' bnedmin, it-titjib tal-ġestjoni tal-fruntieri, il-kooperazzjoni dwar l-ażil u l-protezzjoni, l-intensifikazzjoni tal-hidma fuq ir-ritorni. Filwaqt li l-flussi migratorji irregolari naqsu fuq ir-rotot tal-Balkani tal-Punent, il-fenomeni jehtieġ viġilanza kostanti, b'mod partikolari l-attività illegali tan-networks involuti fil-faċilitazzjoni ta' dhul klandestin ta' migranti u t-traffikar tal-bnedmin.

L-għadd ta' qsim illegali tal-fruntieri lejn l-UE mill-Balkani tal-Punent fl-2023 naqas b'31 % meta mqabbel mal-2022, u x-xejra' l isfel żdiedet b'aktar mid-doppju fl-ewwel nofs tal-2024¹³. F'konformità mal-pjan ta' azzjoni tal-UE għall-**Balkani tal-Punent**, ipprezentat mill-Kummissjoni f'Diċembru 2022, l-appoġġ tal-Kummissjoni Ewropea għar-regjun jiffoka fuq il-ġestjoni tal-fruntieri, il-ġlieda kontra l-faċilitazzjoni ta' dhul klandestin ta' migranti u t-traffikar ta' bnedmin, iż-żieda fir-ritorni, u l-kooperazzjoni dwar is-sistemi tal-ażil, tal-protezzjoni u tal-akkoljenza kif ukoll il-kisba ta' allinjament mal-politika tal-UE dwar il-viżi, wiehed mill-impenji tas-shab tal-Balkani tal-Punent fl-Aġendi ta' Riforma taht il-Pjan ta' Tkabbir. Matul il-perjodu ta' rapportar, ġew innegozzjati, iffirmati jew operazzjonalizzati ftehimiet godda dwar l-istatus li jippermettu lill-Aġenzija Ewropea għall-Gwardja tal-Fruntiera u tal-Kosta (Frontex) tiskjera timijiet Ewropej addizzjonali ta' Gwardji tal-Fruntiera u tal-Kosta fil-Balkani tal-Punent. L-appoġġ tal-UE għall-Balkani tal-Punent fil-ġlieda kontra l-faċilitazzjoni ta' dhul klandestin ta' migranti u t-traffikar ta' bnedmin qed jagħti riżultati operazzjonali.

Għalkemm l-għadd ta' wasliet irregolari mit-Turkija lejn il-gżejjer Griegi żdied b'mod sinifikanti meta mqabbel mal-2022, il-wasliet mit-Turkija lejn Ċipru u l-Italja naqsu b'mod sostanzjali fl-2023. Il-Kummissjoni qed timplimenta l-Pjan ta' Azzjoni tal-UE għall-Mediterran tal-Lvant adottat f'Ottubru 2023. L-UE tkompli tappoġġa l-**isforzi sinifikanti tat-Turkija** biex tospita 3,6 miljun refuġjat, prinċipalment mis-Sirja, u tikkoopera mal-awtoritajiet Torok biex tipprevjeni l-migrazzjoni irregolari. L-implimentazzjoni tad-Dikjarazzjoni UE-Turkija ta' Marzu 2016 u tal-ftehim ta' riammissjoni bejn l-UE u t-Turkija jibqgħu kruċjali għall-kooperazzjoni.

Il-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna għadha tikkawża spostament massiv tal-popolazzjoni **fl-Ukrajna u fir-regjun usa'**. Il-pajjiżi fir-regjun usa' komplew jospitaw refuġjati Ukreni, u b'hekk ikkontribwew għall-isforzi ta' protezzjoni u integrazzjoni.

Ekonomija

Fl-2023, il-biċċa l-kbira tal-10 **ekonomiji** tat-tkabbir **irpiljaw mill-isfidi ekonomiċi u soċjali ewlenin** li ffaċċjaw minhabba l-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna, li juri reżiljenza

¹³ Sors: L-Aġenzija Ewropea għall-Gwardja tal-Fruntiera u tal-Kosta (Frontex).

sinifikanti. Minkejja l-qerda kontinwa u l-ghadd kbir ta' vittmi ċivili, il-PDG tal-Ukrajna kiber b' 5,3 % oghla milli antiċipat fl-2023. Skont il-Pjan il-gdid għall-Ukrajna, il-pajjiż impenja ruhu li jimplimenta sett komprensiv ta' riformi biex iżomm l-istabbiltà makroekonomika, irawwem l-irkupru u javvanza fit-triq lejn l-UE. Fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi tal-Balkani tal-Punent, it-tkabbir tal-PDG reali naqas iżda kien għadu robust – b'6 % fil-Montenegro, 3,4 % fl-Albanija, 3,3 % fil-Kosovo u 2,5 % fis-Serbja – u aktar modest b'1,6 % fil-Bożnija-Herzegovina u 1 % fil-Maċedonja ta' Fuq. It-Turkija u l-Georgia esperjenzaw ukoll rati ta' tkabbir tal-PDG b'saħħithom ta' 5,1 % u 7,5 %, rispettivament, filwaqt li l-Moldova bdiet tirkupra mir-reċessjoni profonda tagħha fl-2022 bi tkabbir modest ta' 0,7 %.

Wara li lahqet il-quċċata tagħha fl-2022, **l-inflazzjoni naqset** fil-pajjiżi kollha tat-tkabbir, primarjament xprunata minn prezzijiet internazzjonali aktar baxxi tal-komoditajiet u minn politiki monetarji aktar stretti. Fit-Turkija, kien hemm bidla pożittiva lejn politiki ekonomiċi aktar konvenzjonali u aktar stretti minn nofs l-2023. Kwistjonijiet strutturali **fis-suq tax-xogħol**, bħad-differenza kbira bejn is-sessi, in-nuqqas ta' tlaqqiġ tal-hiliet u s-sehem għoli ta' xogħol mhux iddikjarat għadhom jirrappreżentaw sfidi komuni li jaffettwaw l-ambjent tan-negozju, il-forza tax-xogħol, u t-tkabbir ġenerali tal-10 ekonomiji. It-tishih tad-djalogu soċjali, inklużi l-kapaċitajiet tas-shab soċjali, għadu rilevanti sabiex jiġu indirizzati dawn l-isfidi.

Huwa dejjem aktar importanti li l-10 pajjiżi tat-tkabbir kollha **jaċċelleraw ir-riformi strutturali** biex jippermettu rkupru sostenibbli fit-terminu medju u jagħmlu progress biex jissodisfaw iż-żewġ kriterji ekonomiċi għas-shubija fl-UE. Dan jinvolvi li jiġi żgurat li l-ekonomiji tas-suq qed jiffunzjonaw u jintwera li kapaċi jlahhqu mal-pressjoni kompetittiva u mal-forzi tas-suq fl-Unjoni Ewropea. Il-politiki ekonomiċi għandhom jappoġġaw ukoll għanijiet ambizzjużi taht it-tranżizzjoni ekoloġika u diġitali. L-insewiment tal-politiki tad-dekarbonizzazzjoni u tar-reżiljenza għadu parti essenzjali mill-allinjament mal-istandards tal-UE.

V. KONVERĠENZA EKONOMIKA U SOĠJALI U INTEGRAZZJONI AĊĈELLERATA

Il-PDG *per capita* tal-Balkani tal-Punent, l-Ukrajna, il-Moldova u l-Georgia għadu madwar jew inqas minn 50 % ta' dak tal-UE, u l-pass biex tinkiseb il-konverġenza miexi bil-mod. Fl-istess hin, l-esperjenza tat-tkabbir tal-UE fl-2004 turi l-impatt pożittiv li s-shubija fis-suq uniku tal-UE u l-fondi strutturali għandha fuq il-**konverġenza ekonomika**. Dan jirfed l-ispiritu attwali tar-relazzjonijiet bejn l-UE u l-pajjiżi tat-tkabbir, li jiffoka fuq l-investimenti fl-infrastruttura u t-titjib tal-ambjent tan-negozju u fuq il-**promozzjoni tal-integrazzjoni f'partijiet speċifiċi tas-suq uniku tal-UE**. Dan qed jiġi segwit permezz ta' strumenti ddedikati, bħall-Pjan ta' Tkabbir għall-Balkani tal-Punent u l-ftehimiet ta' assoċjazzjoni, inklużi ż-żoni ta' kummerċ hieles profondi u komprensivi mal-Ukrajna, il-Moldova u l-Georgia. Tali integrazzjoni aċċellerata trid tkun akkumpanjata minn allinjament mal-acquis rilevanti u t-tishih tal-kapaċitajiet amministrattivi.

Biex thaffef aktar ir-riformi u l-**konverġenza soċjoekonomika** tal-Balkani tal-Punent mal-UE u tgħinhom jissodisfaw ir-rekwiziti tas-shubija fl-UE, il-Kummissjoni adottat **Pjan ta' Tkabbir għall-Balkani tal-Punent**. Il-pjan għandu l-għan li jressaq uħud mill-vantaġġi u aktar incentivi għar-riforma tas-shubija fl-UE qabel l-adeżjoni. Huwa jiffoka fuq integrazzjoni gradwali tas-shab tar-regjun fis-suq uniku tal-UE anke qabel l-adeżjoni, fuq it-tishih tal-kooperazzjoni ekonomika reġjonali u fuq l-ingranaġġ tar-riformi strutturali fl-oqsma tal-istat tad-dritt, l-ambjent tan-negozju, it-tranżizzjonijiet ekoloġiċi u diġitali, u l-iżvilupp tal-kapital uman. Dawn ir-riformi se jiġu ppremjati permezz tal-Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir.

L-implimentazzjoni tal-Pjan ta' Tkabbir miexja sew, u qed iġġib dinamika ġdida fir-regjun. Il-prospett li jiġu sfruttati xi oqsma tas-suq uniku tal-UE qabel l-adeżjoni - li jiddependi fuq progress konkret fl-adozzjoni tal-acquis rilevanti, ir-riformi strutturali u l-kooperazzjoni ekonomika reġjonali - qarreb

partijiet differenti tar-reġjun lejn xulxin f'**laqgħat ministerjali u tal-mexxejja regolari**¹⁴. Dawn il-laqgħat huma ddedikati għall-implimentazzjoni u ġew ospitati fuq bażi ta' rotazzjoni mis-shab tal-Balkani tal-Punent, bil-partecipazzjoni tal-UE. Il-miżuri għall-integrazzjoni aċċellerata li qed jiġu mmedija s'issa jinkludu applikazzjonijiet biex tingħaqad maż-Żona Unika ta' Pagamenti bl-Euro (SEPA), Korsiji Hodor biex jithaffef l-iżdoganar tal-merkanzija fil-fruntieri bejn l-UE u l-Balkani tal-Punent, Ftehimiet iddedikati dwar il-Valutazzjoni tal-Konformità u l-Aċċettazzjoni tal-Prodotti Industrijali, l-iżvilupp ta' kartieri tal-identità nazzjonali u kartiera tal-identità diġitali tal-Balkani interoperabbli mal-Kartieri Ewropej tal-Identità Diġitali, ir-replikazzjoni tal-inizjattiva WiFi4EU fil-Balkani tal-Punent, l-inkluzjoni tar-reġjun fiċ-Ċentri Ewropej tal-Innovazzjoni Diġitali, kif ukoll il-kooperazzjoni fl-ambitu tal-Alleanza għall-Mediċini Kritiċi. Il-possibbiltà li l-Albanija u l-Montenegro jsiru membri tas-SEPA sa tmiem l-2024, segwita minn partijiet ohra tal-Balkani tal-Punent sa mill-2025, tista' tagħti benefiċċji sostantivi lil dawn il-pajjiżi.

L-aċċess għas-suq uniku tal-UE jiddependi fuq il-fatt li r-reġjun iżid l-isforzi tiegħu fil-kooperazzjoni ekonomika reġjonali billi jimplementa s-**Suq Reġjonali Komuni**. Il-Balkani tal-Punent żviluppaw u adottaw pjan ta' azzjoni rivedut ambizzjuż għal din l-inizjattiva, li għandu potenzjal sinifikanti biex jagħti lir-reġjun tkabbir addizzjonali permezz tal-mobbiltà reġjonali u jattira l-investment fil-livell reġjonali.

Il-Pjan ta' Tkabbir jinkludi **Faċilità ddedikata għar-Riforma u t-Tkabbir** ta' EUR 6 biljun, li qed tintuża kemm biex tippremja lill-pajjiżi għal progress reali fl-implimentazzjoni ta' aġendi ta' riforma ambizzjużi miftiehma kif ukoll biex tappoġġa investimenti ewlenin fl-oqsma ta' prijorità permezz tal-Qafas ta' Investment għall-Balkani tal-Punent (WBIF). Il-Kummissjoni adottat deċiżjoni li tapprova hames aġendi ta' riforma. L-implimentazzjoni se tibda wara l-iffirmar tal-Faċilità u l-ftehimiet ta' self u l-iżborż tal-prefinanzjament.

Il-Faċilità tikkomplementa l-assistenza ta' qabel l-adeżjoni diġà pprovduta lill-Balkani tal-Punent permezz tal-**Istrument għall-Assistenza ta' Qabel l-Adeżjoni (IPA III)**, b'enfasi fuq il-bini tal-kapaċità amministrattiva u istituzzjonali, kif ukoll l-implimentazzjoni tal-**Pjan Ekonomiku u ta' Investment** tal-2020 **għall-Balkani tal-Punent**¹⁵, inkluż l-introduzzjoni ta' inizjattivi fl-ambitu tal-Istrateġija Global Gateway, li jappoġġaw it-tkabbir ekonomiku u t-tranżizzjonijiet ekoloġiċi u diġitali doppji fir-reġjun. Il-Pjan Ekonomiku u ta' Investment huwa mistenni li jimmobilizza investimenti li jiswew sa EUR 30 biljun fir-reġjun, li minnhom EUR 9 biljun huma fil-forma ta' għotjiet tal-UE. L-implimentazzjoni tal-pjan miexja 'l quddiem mingħajr xkiel, bil-programmi approvati s'issa stabbiliti biex jimmobilizzaw sa EUR 17,5 biljun, inklużi EUR 5,4 biljun f'għotjiet tal-UE għall-finanzjament ta' 68 investment f'infrastruttura ewlenija u soċjali fir-reġjun. Barra minn hekk, 21 garanzija, li jibbenefikaw minn massimu ta' EUR 937 miljun f'kopertura tal-UE, għandhom l-ghan li jattiraw investimenti privati biex tizdied il-kapaċità ta' investment tar-reġjun. L-istrument għall-Assistenza ta' Qabel l-Adeżjoni jinkludi wkoll appoġġ għall-programmi ta' żvilupp rurali (IPARD) fl-Albanija, fil-Maċedonja ta' Fuq, fil-Montenegro, fis-Serbja u fit-Turkija.

Ir-rikostruzzjoni tal-Ukrajna u tal-ekonomija tagħha biex tilhaq il-livell tal-UE għall-adeżjoni prospettiva tagħha tehtieg mhux biss impenn finanzjarju kbir iżda wkoll riformi strutturali. Għal dan il-ghan, l-UE adottat il-**Faċilità għall-Ukrajna** ta' EUR 50 biljun, li għandha l-ghan li tappoġġa lill-pajjiż fit-thejjija għall-adeżjoni, fil-bini mill-ġdid u fl-immodernizzar tal-infrastruttura tiegħu, fl-implimentazzjoni ta' riformi strutturali u fit-tishih tal-kapaċità amministrattiva tiegħu biex jassumi l-obbligi ta' shubija tiegħu. Il-Faċilità dahlet fis-sehħ fl-1 ta' Marzu 2024.

Il-Pjan għall-Ukrajna, l-ewwel pilastru tal-Faċilità, huwa għodda essenzjali biex jiġu żgurati l-konverġenza u l-integrazzjoni gradwali tal-Ukrajna fl-UE. Il-Gvern Ukren fassal dan il-pjan

¹⁴ Il-laqgħat fil-livell tal-Mexxejja tas-Sitt pajjiżi tal-Balkani tal-Punent (WB6) saru fi Skopje fil-21-22 ta' Jannar 2024, f'Tirana fit-28-29 ta' Frar u f'Kotor fil-15-16 ta' Mejju, fejn ġie miftiehem li l-laqgħa li jmiss tiġi ospitata fil-harifa tal-2024 mill-Bożnija-Herzegovina. Fid-19 ta' Settembru 2024, il-mexxejja tas-Sitt Balkani tal-Punent iltaqgħu mal-President von der Leyen biex jiddiskutu l-implimentazzjoni tal-Pjan ta' Tkabbir.

¹⁵ COM(2020) 690

komprensiv, li gie approvat mill-Kummissjoni f'April u mill-Kunsill f'Mejju. Il-pjan jidentifika 69 riforma u 10 investimenti, li jkopru 15-il qasam (inklużi l-enerġija, l-agrikoltura, it-trasport, it-tranzizzjoni ekoloġika u dik diġitali, il-kapital uman, l-intrapriżi tal-Istat, l-ambjent tan-negozju, il-finanzi pubbliċi u d-deċentralizzazzjoni). Dawn il-miżuri għandhom l-għan li jagħtu spinta lir-reżiljenza makroekonomika u finanzjarja tal-Ukrajna, itejbu l-governanza, iżidu l-kapaċità u l-effiċjenza tal-amministrazzjoni, itejbu r-responsabbiltà u l-integrità tal-ġudikatura, jappoġġaw l-iżvilupp tas-settur privat u joħolqu ambjent li jwassal għal tkabbir ekonomiku sostenibbli. Diversi riformi huma mistennija li jgħinu l-isforzi tal-Ukrajna fit-triq tal-adeżjoni billi jgħinu l-javvanzaw l-allinjament mal-acquis tal-UE, b'mod partikolari fl-amministrazzjoni pubblika, fil-ġestjoni tal-finanzi pubbliċi, fil-ġlieda kontra l-hasil tal-flus, fl-akkwist pubbliku u fis-setturi tat-trasport u agroalimentari.

It-tieni pilastru tal-Faċilità, il-**Qafas ta' Investiment għall-Ukrajna**, huwa mghammar b'EUR 9,3 biljun fi strumenti finanzjarji tal-UE u għandu l-għan li jattira investiment pubbliku u privat, filwaqt li jimmobilizza sa EUR 40 biljun biex jappoġġa l-irkupru u r-rikostruzzjoni tal-pajjiż. Diġà ġew allokati EUR 1,4 biljun biex jiżiedu l-ftehimiet ta' investiment eżistenti ma' diversi istituzzjonijiet finanzjarji internazzjonali sabiex jiġu ingranati investimenti konkreti fl-ekonomija Ukrena. It-tielet pilastru tal-Faċilità jipprovdi assistenza teknika lill-gvern Ukren biex jibni l-kapaċità tiegħu, jimplimenta r-riformi stabbiliti fil-pjan u rilevanti għall-adeżjoni, u biex jappoġġa lis-soċjetà ċivili.

Iż-**Zona ta' Kummerċ Hieles Approfondita u Komprensiva** tal-UE **mal-Ukrajna** wriet li hija strument effettiv biex jinholqu l-kundizzjonijiet għal relazzjonijiet ekonomiċi u kummerċjali mtejba biex tkompli tiġi stimolata l-konverġenza. Permezz tad-DCFTA, l-UE lliberalizzat bis-shih l-importazzjonijiet mill-Ukrajna fil-maġġoranza l-kbira tal-prodotti u żammet kwoti tariffarji u sistema ta' prezzijiet minimi għal ftit prodotti agrikoli magħżula biss. Mill-2022, sabiex tappoġġa l-ekonomija tal-Ukrajna, l-UE nehhiet bis-shih it-tariffi tagħha fuq il-prodotti importati kollha billi adottat miżuri kummerċjali awtonomi temporanji. Madankollu, biex jiġi rifless it-thassib tal-partijiet ikkonċernati tal-UE, ġew introdotti mekkaniżmu ta' salvagwardja msahħa u brejk ta' emerġenza għal xi setturi agrikoli sensittivi. Dispożizzjonijiet oħra jippermettu integrazzjoni gradwali u dan jipprova l-benefiċċji tas-shubija fil-perjodu ta' qabel l-adeżjoni. Eżempji huma l-possibbiltà li jiġi konkluz ftehim dwar il-Valutazzjoni tal-Konformità u l-Aċċettazzjoni tal-Prodotti Industrijali (ACAA) jew li wiehed jingħaqad mal-inizjattiva "Roam like at home".

Id-**DCFTA bejn l-UE u l-Moldova** qed jgħin lill-Moldova ssahħa l-integrazzjoni ekonomika u kummerċjali tagħha mal-UE qabel l-adeżjoni. L-UE lliberalizzat bis-shih l-importazzjonijiet kollha mill-Moldova, hliet seba' prodotti agrikoli, li għalihom ilhom fis-sehħ miżuri kummerċjali awtonomi li jagħtu liberalizzazzjoni temporanja mill-2022. Il-pajjiż qed jaħdem ukoll lejn ACAA u aċċess possibbli għaż-żona tal-UE "uża r-roaming qisek qiegħed f'pajjiżek".

Fl-10 ta' Ottubru 2024, il-Kummissjoni Ewropea adottat il-**Pjan ta' Tkabbir tal-Moldova**, b'valur ta' EUR 1,8 biljun, u mirfud minn Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir għall-perjodu 2025-2027. Dan il-pjan għandu l-għan li jaċċellera r-riformi soċjoekonomiċi u fundamentali, isahħa l-aċċess tal-Moldova għas-suq uniku tal-Unjoni Ewropea u jżid l-assistenza finanzjarja matul it-tliet snin li ġejjin. Flimkien, il-pjan u l-faċilità se jippermettu u jincentivaw ir-riformi u l-investimenti meħtieġa biex jiġi jgħallf il-proċess ta' adeżjoni.

L-implimentazzjoni tad-**DCFTA bejn l-UE u l-Georgia** tkompli tiffaċilita l-approssimazzjoni tal-qafas legali tal-Georgia mal-UE, u toffri ambjent miftuħ għall-kummerċ u l-investiment bejn iż-żewġ partijiet.

Il-pajjiżi u r-reġjun tas-Shubija tal-Lvant qed jibbenefikaw ukoll minn assistenza taħt l-Istrument ta' Viċinat, ta' Kooperazzjoni għall-Iżvilupp u ta' Kooperazzjoni Internazzjonali (NDICI) u l-**Pjan Ekonomiku u ta' Investiment**¹⁶, li jappoġġaw it-tranzizzjonijiet ekoloġiċi u diġitali u t-tkabbir ekonomiku fir-reġjun kollu, inkluż it-tneġġja tal-Istrateġija Global Gateway. L-implimentazzjoni tagħha aċċellerat matul il-perjodu ta' rapportar. Minn Ottubru 2024, ġie mobilizzat total ta' EUR 11,6

¹⁶ SWD(2021) 186 final

biljun f'investiment pubbliku u privat taht dan il-pjan. Dawn l-investimenti huma mmirati lejn is-settur privat u jipprovdu aċċess għal finanzjament konċessjonali għall-kumpaniji mikro, żgħir u ta' daqs medju. Barra minn hekk, hemm investimenti fit-trasport u l-konnettività diġitali u tal-enerġija. L-investimenti ingranati jikkontribwixxu b'mod sostanzjali għat-tkabbir ekonomiku tal-pajjiżi shab u jwittu t-triq għal ekonomiji aktar integrati u lesti għall-futur.

Il-Pjattaforma ta' Investiment tat-Turkija (TIP), immedja fl-2022 taht il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Sostenibbli Plus (EFSD+), hija mistennija li timmobilizza kważi EUR 2,4 biljun f'investimenti fit-Turkija bis-saħħa ta' aktar minn EUR 400 miljun f'garanziji tal-baġit tal-UE. It-TIP tiffaċilita l-investimenti f'oqsma ta' interess reċiproku, bħall-investimenti ekoloġiċi u t-tranżizzjoni sostenibbli, l-enerġija rinnovabbli, il-konnettività u d-diġitalizzazzjoni. Din tipprovdi sett b'saħħtu ta' strumenti ta' tnehhija tar-riskji biex iżidu l-kapaċità finanzjarja tal-UE u tal-istituzzjonijiet finanzjarji internazzjonali u jappoġġaw u jippromwovu l-investimenti pubbliċi u privati fit-Turkija. It-TIP tista' jwitti wkoll it-triq għal inizjattivi kongunti potenzjali ta' Tim Ewropa ma' istituzzjonijiet finanzjarji internazzjonali.

Barra minn hekk, l-UE pprovdiet appoġġ finanzjarju qawwi u wriet solidarjetà mat-Turkija b'reazzjoni għat-**terremoti** devastanti ta' Frar 2023. Iż-żewġ naħat qed jikkooperaw b'suċċess biex jimplimentaw l-EUR 1 biljun f'assistenza mwieġha mill-UE.

Barra minn hekk, EUR 1 biljun ġew imwieġha **ghar-refuġjati Sirjani u għall-komunitajiet ospitanti fit-Turkija** fl-2024.

Jehtieg li l-konverġenza ekonomika timxi id f'id mal-**konverġenza soċjali** – abbażi tal-prinċipji tal-Pilastru tal-UE dwar id-Drittijiet Soċjali u l-acquis soċjali tal-UE. Sabiex jinkiseb dan, huwa kruċjali li l-pajjiżi kollha tat-tkabbir jiżviluppaw strutturi u istituzzjonijiet tas-suq tax-xogħol li jiffunzjonaw tajjeb, sistemi effettivi ta' protezzjoni soċjali u djalogo soċjali b'saħħtu.

VI. IL-KOOPERAZZJONI REĠJONALI U R-RELAZZJONIJIET TAJBIN BEJN IL-ĠIRIEN

Fil-**Balkani tal-Punent**, ir-relazzjonijiet tajbin ta' viċinat u l-kooperazzjoni reġjonali huma elementi essenzjali tal-proċessi ta' stabbilizzazzjoni u ta' assoċjazzjoni u tat-tkabbir. **Li jingheleb il-legat tal-passat** u li jiġi indirizzat it-tilwim li jirriżulta mill-kunflitti tad-disghinijiet huwa ferm importanti. Kwistjonijiet bilaterali pendenti importanti għad iridu jiġu solvuti, inklużi kwistjonijiet dwar il-fruntieri u t-twassil tal-ġustizzja lill-vittmi tad-delitti tal-gwerra, l-identifikazzjoni ta' persuni nieqsa li fadal, u l-istabbiliment ta' rekord preċiż ta' atroċitajiet tal-passat fil-livell reġjonali.

Ir-reġjun qed jissodisfa l-ambizzjoni tiegħu li johloq **Suq Reġjonali Komuni** li għandu l-għan li jiżgura l-libertà tal-moviment għall-persuni, is-servizzi, l-oġġetti u l-kapital. Dan se jiffaċilita l-impjegi u l-kummerċ u jiffaċilita l-proċeduri doganali bejn is-shab. Din il-hidma hija kkoordinata mill-**Kunsill għall-Kooperazzjoni Reġjonali u l-Ftehim dwar il-Kummerċ Hieles tal-Ewropa Ċentrali (CEFTA, Central European Free Trade Agreement)** fi shubija mal-**Forum tal-investimenti tal-kmamar tal-kummerċ tas-6 Pajjiżi tal-Balkani tal-Punent**.

Sar **progress fl-implimentazzjoni tal-Pjan ta' Azzjoni tas-Suq Reġjonali Komuni**, bl-adozzjoni ta' hames ftehimiet ta' mobbiltà matul l-aħħar tliet snin. Dawn il-ftehimiet huma relatati mal-ID għall-ivvjaġġar, ir-rikonossiment tal-kwalifiki professjonali u akkademiċi, u l-aċċess għal edukazzjoni għolja. Biex jinghelbu d-diffikultajiet li ilhom jeżistu, ittiehdu għadd ta' deċiżjonijiet sostanzjali **fil-Kumitat Kongunt tas-CEFTA f'Ottubru 2024**, li estendew bil-kbir il-benefiċċji potenzjali li jirriżultaw mis-CRM.

Fis-**Summit ta' Berlin fl-14 ta' Ottubru 2024**, ir-reġjun adotta **t-tieni Pjan ta' Azzjoni tas-Suq Reġjonali Komuni għall-2025-28**. Il-pjan jiffoka fuq l-approfondiment tal-kooperazzjoni eżistenti u t-tnedija ta' inizjattivi godda, b'mod partikolari dwar il-kummerċ, il-libertà tal-moviment, l-ambjent tan-negożju, il-kapital uman u t-tranżizzjoni diġitali. L-implimentazzjoni ta' dan il-pjan ta' azzjoni u l-kooperazzjoni reġjonali generali se tkun kundizzjoni kruċjali għall-progress fil-ftuh tal-aċċess għal oqsma speċifiċi tas-suq uniku tal-UE, kif stabbilit fil-Pjan ta' Tkabbir. L-implimentazzjoni kemm tad-

deċiżjonijiet tas-CEFTA kif ukoll tal-Pjan ta' Azzjoni tiftaħ fażi ġdida fl-istabbiliment tas-Suq Reġjonali Komuni, b'benefiċċji tangibbli għaċ-ċittadini u n-negozji tar-reġjun.

Il-konnettività reġjonali baqgħet fuq quddiem fl-aġenda permezz ta' kooperazzjoni fl-oqsma tat-trasport, l-enerġija u l-qasam diġitali. Il-Komunità tat-Trasport kompliet tappoġġa l-integrazzjoni progressiva tas-setturi tat-trasport fil-Balkani tal-Punent, fl-Ukrajna, fil-Moldova u fil-Georgia, filwaqt li tippromwovi l-faċilitazzjoni tat-trasport permezz tal-inizjattiva tal-Korsiji Hodor bit-thejjija ta' pjan direzzjonali. Tinkludi pjanijiet għall-immodernizzar ta' 11-il punt ta' qsim tal-fruntieri fir-reġjun u bejn ir-reġjun u l-UE biex jitnaqqsu b'mod konsiderevoli l-hinijiet ta' stennija, filwaqt li fl-istess hin jiġu żgurati l-kontrolli meħtieġa. Il-Korsiji ta' Solidarjetà bejn l-UE u l-Ukrajna għad għandhom rwol sinifikanti fl-ghoti ta' rotot loġistiċi għal flussi kummerċjali kritiċi bejn l-Ukrajna, il-Moldova, l-UE u l-bqija tad-dinja.

Kompliet il-kooperazzjoni mas-Segretarjat tal-Komunità tal-Enerġija dwar il-pjanijiet nazzjonali għall-enerġija u l-klima (minkejja dewmien fl-adozzjoni tagħhom), li jirfdu l-implimentazzjoni tal-qafas dwar l-Enerġija u l-Klima għall-2030, kif ukoll itejbu s-sigurtà u l-effiċjenza tal-enerġija, u javvanzaw l-integrazzjoni tas-suq tal-enerġija mal-UE. Huwa kruċjali li l-partijiet kontraenti tal-Komunità tal-Enerġija jittrasponu u jimplimentaw il-Pakkett dwar l-Integrazzjoni tas-Swieq tal-Elettriku, u jahdmu lejn prezz tal-karbonju ekwivalenti għall-prezz fis-Sistema tal-UE għall-Iskambju ta' Kwoti tal-Emissjonijiet għall-elettriku sal-2030.

Fil-qasam diġitali, ir-reġjun kompla jimplimenta l-ftehim tiegħu “Uża r-roaming qisek qiegħed pajjiżek” tal-2019 u l-ftehim volontarju mill-operaturi ewlenin tat-telekomunikazzjoni dwar it-tnaqqis tat-tariffi tar-roaming mal-UE, li daħal fis-seħh fl-1 ta' Ottubru 2023. Minbarra l-allinjament mal-acquis tal-UE u l-użu ta' infrastruttura robusta, stabbli u sigura, f'konformità mas-Sett ta' Ghodod tal-UE għas-Sigurtà tal-5G, u oqfsa komprensivi reżiljenti għaċ-ċibersigurtà, huwa fundamentali wkoll għar-reġjun biex jiżviluppa oqfsa tal-identità diġitali u servizzi pubbliċi diġitali. Ir-reġjun huwa impenjat li johloq Kartieri tal-Identità Diġitali nazzjonali u sussegwentement “Kartiera tal-Identità Diġitali tal-Balkani” sa tmiem l-2027.

L-azzjoni biex tissaħħaħ il-konnettività tal-bniedem fost iż-żgħażaġh baqgħet permezz tal-Uffiċċju Reġjonali għall-Kooperazzjoni taż-Żgħażaġh (RYCO, Regional Youth Cooperation Office). Dan iservi bħala mekkaniżmu reġjonali f'pożizzjoni unika biex irawwem il-kooperazzjoni reġjonali, il-fiduċja u r-rikonċiljazzjoni fost iż-żgħażaġh fir-reġjun u mal-UE. Fil-harifa tal-2023, il-Kulleġġ tal-Ewropa inawgura ferġha fil-Balkani tal-Punent f'Tirana, li se tkompli tagħti spinta lir-rabtiet edukattivi tar-reġjun mal-UE. Il-kuntatti bejn il-persuni u r-relazzjonijiet tajbin ta' viċinat huma promossi wkoll mill-partecipazzjoni attiva tar-reġjun fil-programmi tal-UE għall-edukazzjoni, it-taħriġ, iż-żgħażaġh u l-isport Erasmus+ u l-Korp Ewropew ta' Solidarjetà, kif ukoll bl-involvement ta' istituzzjonijiet tal-edukazzjoni għolja mir-reġjun fl-Alleanzi Universitarji Ewropej, u tas-setturi kreattivi fil-Programm Ewropa Kreattiva. L-implimentazzjoni b'suċċess tal-Aġenda tal-Balkani tal-Punent dwar l-Innovazzjoni, ir-Riċerka, l-Edukazzjoni, il-Kultura, iż-Żgħażaġh u l-Isport tkompli tiffaċilita l-iżvilupp tal-infrastrutturi tar-riċerka, il-parks tax-xjenza u t-teknoloġija, tippromwovi t-trasferiment tat-teknoloġija u tistabbilixxi miżuri ta' appoġġ għall-innovazzjoni, u b'hekk tikkontribwixxi aktar għall-kompetittività tar-reġjun.

Il-ftehimiet bilaterali eżistenti, inkluż il-Ftehim ta' Prespa bejn il-Greċja u l-Maċedonja ta' Fuq u t-Trattat ta' Hbiberija, Relazzjonijiet Tajbin ta' Viċinat u Kooperazzjoni bejn il-Bulgarija u l-Maċedonja ta' Fuq, jeħtieġ li jkomplu jiġu implimentati bona fide mill-partijiet kollha.

Is-sitwazzjoni baqgħet mimlija tensjoni bejn il-Kosovo u s-Serbja minkejja li kien hemm progress fin-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet tagħhom. Kisbiet notevoli kienu jinkludu ftehimiet importanti mil-huqa f'Ohrid fi Frar u Marzu 2023, passi preparatorji fl-istabbiliment tal-Assoċjazzjoni/Komunità ta' Municipalitajiet b'maġġoranza Serba fil-Kosovo, avvanzati fis-settur tal-enerġija u impenji biex jiġu indirizzati kwistjonijiet ta' persuni nieqsa. Progress sinifikanti jiddependi fuq l-involvement taż-żewġ partijiet fid-djalogu ffaċilitat mill-UE u l-implimentazzjoni tal-Ftehim dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni li hu legalment vinkolanti u l-anness li jakkumpanjah mingħajr aktar dewmien jew prekundizzjonijiet. In-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet hija essenzjali għall-perkors tal-UE taż-żewġ

shab, li jirriskjaw li jtilfu opportunitajiet kbar. Il-punti ta' riferiment tal-Kapitolu 35 tan-negojzati tal-adeżjoni tas-Serbja u l-aġenda tal-Grupp Speċjali tal-Kosovo dwar in-Normalizzazzjoni ġew aġġornati f'Mejju 2024 biex jinkludu l-Ftehim dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni tar-Relazzjonijiet bejn il-Kosovo u s-Serbja u l-Anness ta' Implimentazzjoni tiegħu.

Il-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-**Ukrajna** halliet impatt fuq ir-relazzjonijiet mas-shab bilaterali u l-pajjiżi ġirien tagħha. L-awtoritajiet Ukreni fittxew li jzommu u jsahħu aktar il-kooperazzjoni u r-rabtiet diplomatici mal-pajjiżi Ewropej u lil hinn minnhom, inkluż appoġġ għal paċi ġusta u dejjiema fl-Ukrajna f'konformità mal-Formula ta' Paċi tal-Ukrajna.

Ir-relazzjonijiet tal-Ukrajna mal-Balkani tal-Punent tjiebu b'mod ġenerali għalkemm hemm fehmiet diverġenti mas-Serbja u mal-entità tar-*Repubblika Srpska* tal-Bożnija-Herzegovina dwar ir-rabtiet tagħhom mar-Russja. Ir-relazzjonijiet mal-Georgia esperjenzaw xi pressjoni, speċjalment minhabba li l-Georgia ma allinjatx mas-sanzjonijiet kontra r-Russja. Minkejja n-nuqqas ta' allinjament tagħha mal-miżuri restrittivi tal-UE kontra r-Russja, it-Turkija għadha sieheb ta' importanza strateġika għall-Ukrajna, b'rabtiet ekonomiċi bilaterali sinifikanti u rabtiet bejn il-persuni, murija minn reġim bilaterali mingħajr viża u ftehim ta' kummerċ hieles iffirmit f'Frar 2022. It-Turkija għamlet ukoll sforzi ripetuti biex terġa' tqajjem l-Inizjattiva tal-Baħar l-Iswed dwar iċ-Ċereali, li ntemmet mir-Russja f'Lulju 2023, u kienet parteċipant prominenti fil-Pjattaforma Internazzjonali tal-Ukrajna għall-Krimea.

Wara l-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna, il-**Moldova** ziedet il-kooperazzjoni mal-Ukrajna u r-Rumanija dwar l-appoġġ umanitarju għan-nies li qed jaharbu mill-Ukrajna, is-sigurtà tal-enerġija, it-trasport u l-konnettività. Il-kooperazzjoni bilaterali mal-Ukrajna kompliet tikber, bil-Moldova tesprimi solidarjetà mal-Ukrajna, tivvota favur riżoluzzjonijiet rilevanti tal-Assemblea Ġenerali tan-NU, u tallinja ruhha ma' għadd ta' dikjarazzjonijiet politiċi f'organizzazzjonijiet internazzjonali li jikkundannaw l-agressjoni militari. Il-Moldova qed tallinja wkoll aktar mal-miżuri restrittivi tal-UE kontra r-Russja, minkejja li hija mira li tintensifika l-pressjoni Russa nnifisha.

Il-Georgia tkompli tappoġġa l-integrità territorjali u s-sovranietà tal-Ukrajna, inkluż permezz ta' kosponsorizzazzjoni tar-riżoluzzjonijiet tan-NU b'appoġġ għall-Ukrajna. Madankollu, il-pajjiż ma allinjax mal-miżuri restrittivi tal-UE kontra r-Russja. Il-Georgia u t-**Turkija** jgawdu minn shubija strateġika, b'kuntatti ta' livell għoli, inkluż fil-qafas ta' Kunsill ta' Kooperazzjoni Strateġika ta' Livell Għoli.

L-Ukrajna, il-Moldova u l-Georgia għadhom jipparteċipaw ukoll b'mod attiv fis-**Shubija tal-Lvant**.

Ir-relazzjonijiet bejn it-Turkija u l-Greċja tjiebu aktar fil-perjodu ta' rapportar, u laħqu l-qofol tagħhom fil-5 laqgħa tal-Kunsill ta' Kooperazzjoni ta' Livell Għoli f'Diċembru tal-2023, li matulha ġiet iffirmita d-Dikjarazzjoni ta' Atena dwar ir-Relazzjonijiet ta' Hbiberija u l-Viċinat Tajjeb bejn iż-żewġ mexxejja. Ir-retorika infjammatorika issa hija rari. It-Turkija ma involviet ruhha fl-ebda attività ta' thaffir mhux awtorizzat fil-Lvant tal-Mediterran jew f'titjiriet fuq il-gżejjer Griegi fil-Baħar Eġew. Xi ksur tal-ibhra territorjali Griegi għadu qed jigi rrapportat u żdied fl-2024 meta mqabbel mal-2023. F'April 2024, l-UE esprimiet l-impenn shih tagħha għas-soluzzjoni komprensiva tal-problema ta' Ċipru, fil-qafas tan-NU u f'konformità mal-valuri tal-UE, u laqgħet il-hatra tal-Mibgħut Personali tas-Segretarju Ġenerali tan-NU dwar Ċipru.

It-Turkija kompliet tippromwovi soluzzjoni ta' żewġ stati, għall-kuntrarju tar-riżoluzzjonijiet tal-Kunsill tas-Sigurtà tan-NU. Issa huwa ta' importanza kbira li t-Turkija timpenja ruhha u tikkontribwixxi b'mod attiv għal **soluzzjoni** ġusta, komprensiva u vijabbli **tal-kwistjoni ta' Ċipru** fil-qafas tan-NU, abbażi ta' federazzjoni bikomunali u biżonali b'ugwaljanza politika, u f'konformità mar-riżoluzzjonijiet rilevanti tal-Kunsill tas-Sigurtà tan-NU, kif ukoll f'konformità mal-acquis tal-UE u l-prinċipji li fuqhom hija msejsa l-UE. Hemm bżonn urgenti li t-Turkija tissodisfa l-obbligu tagħha li timplimenta bis-shih il-Protokoll Addizzjonali tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni bejn l-UE u t-Turkija, u li tagħmel progress lejn in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet mar-*Repubblika ta' Ċipru*. It-Turkija trid tregġa' lura minnufih l-azzjonijiet u l-passi kollha li ttiehdu minn Ottubru 2020 fir-rigward ta' Varosha, li jmorru kontra r-riżoluzzjonijiet rilevanti tal-Kunsill tas-Sigurtà tan-NU. Il-kontinwazzjoni ta' djalogu *bona fide* u t-trażżin ta' azzjonijiet unilaterali, li jmorru kontra l-interessi tal-UE u li jiksru

d-dritt internazzjonali u d-drittijiet sovrani tal-Istati Membri tal-UE, huma rekwiżit essenzjali biex jiġi żgurat ambjent stabbli u sigur fil-Lvant tal-Mediterran u għall-iżvilupp ta' relazzjoni ta' kooperazzjoni u li tkun ta' benefiċċju reċiproku għall-UE u għat-Turkija. It-Turkija meħtieġa tikkommetti b'mod inekwivoku għal relazzjonijiet tajbin ta' vicinat, għall-ftehimiet internazzjonali, u għar-riżoluzzjoni paċifika tat-tilwim f'konformità mal-Karta tan-Nazzjonijiet Uniti, b'rikors, jekk ikun neċessarju, għall-Qorti Internazzjonali tal-Ġustizzja. L-UE tibqa' impenjata li tiddefendi l-interessi tagħha u dawk tal-Istati Membri tagħha, kif ukoll li żżomm l-istabbiltà reġjonali.

Il-kooperazzjoni territorjali tippermetti lill-pajjiżi tal-Balkani tal-Punent jaħdmu flimkien u mal-Istati Membri tal-vicinat f'setturi soċjali u ekonomiċi ewlenin. B'mod aktar speċifiku, il-programmi ta' kooperazzjoni transfruntiera u Interreg jgħallqu opportunitajiet għal dialogu, kooperazzjoni u żvilupp fil-livell tal-gvern lokali, bl-involvement tal-komunitajiet, tas-settur privat u tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili. L-Istrateġija Makroreġjonali tal-UE għar-Reġjun Adrijatiku u Jonju u l-Istrateġija tal-UE għar-Reġjun tad-Danubju komplew jippromwovu l-kooperazzjoni bejn l-Istati Membri u l-pajjiżi kandidati għall-iżvilupp, il-koeżjoni u t-tnaqqis tad-disparitajiet f'dawn iż-żewġ makroreġjuni. L-istrateġiji għandhom l-għan li jisfruttaw il-potenzjal ekonomiku u soċjali tal-makroreġjuni, irawmu l-kapaċità amministrattiva għal politiki differenti tal-UE u jippromwovu proġetti ta' żvilupp f'oqsma ewlenin, u huma kontributuri kruċjali għat-thejjijiet għat-tkabbir.

Bl-istess mod, l-Aġenda Marittima Komuni ffaċilitat id-dialogu u l-kooperazzjoni bejn l-Istati Membri u l-pajjiżi kandidati fir-reġjun tal-Baħar l-Iswed dwar suġġetti bħall-protezzjoni ambjentali, il-prevenzjoni u l-ġestjoni tat-tniġġis tal-baħar u l-iżvilupp tal-ekonomija blu sostenibbli.

VII. KONKLUŻJONIJIET U RAKKOMANDAZZJONIJIET

I.

1. Ghoxrin sena wara l-akbar tkabbir tal-UE b'għaxar Stat Membri godda, l-adeżjoni mal-UE għadha mutur ewlieni għas-sigurtà, **il-paċi, l-istabbiltà u l-prosperità fit-tul fl-Ewropa**. L-opportunità storika li jorbtu **l-futur tagħhom mal-UE hija miftuħa għal għaxar shab**, inklużi s-sitta fil-Balkani tal-Punent, kif ukoll it-Turkija, l-Ukrajna, il-Moldova u l-Georgia.
2. Il-proċess tat-tkabbir **għadu bbażat fuq il-mertu** u jiddependi fuq il-progress oġġettiv li jagħmel kull wiehied mis-shab. Dan jehtieg determinazzjoni biex jiġi implimentati riformi irriversibbli fl-oqsma kollha tal-ligi tal-UE, b'enfasi speċjali fuq il-**prinċipji fundamentali tal-proċess tat-tkabbir**. Id-demokrazija, l-istat tad-dritt u l-valuri fundamentali se jibqgħu ikunu l-pedamenti tal-politika tat-tkabbir tal-UE. Is-shubija fl-UE hija **għażla strateġika**. Is-shab iridu jhaddnu u jippromwovu l-**valuri tal-UE** b'mod sod u inekwivoku. Aktar minn qatt qabel, l-allinjament mal-**politika estera u ta' sigurtà komuni** tal-UE jipponta lejn valuri kondiviżi u orjentazzjoni strateġika fil-kuntest ġeopolitiku l-ġdid.
3. Il-proċess tat-tkabbir **kiseb momentum ġdid** matul l-2023 u l-2024. Il-ġabra tal-elementi fundamentali nfethet mal-Albanija fil-15 ta' Ottubru 2024. In-negozjati tal-adeżjoni mal-Ukrajna u l-Moldova nfethu fl-ewwel konferenzi intergovernattivi f'Ġunju tal-2024. Wara li kiseb il-punti ta' riferiment interim għall-kapitoli dwar l-istat tad-dritt, il-Montenegro jinsab fi triqtu biex jagħlaq proviżorjament aktar kapitoli ta' negozjar. F'Marzu tal-2024, il-Kunsill Ewropew iddeċieda li jiftaħ in-negozjati tal-adeżjoni mal-Bożnija-Herzegovina. Dan il-proċess ta' skrinjar tlesta kemm mal-Albanija kif ukoll mal-Maċedonja ta' Fuq fi tmiem l-2023. F'Diċembru tal-2023, il-Kunsill Ewropew ta lill-Georgia l-istatus ta' pajjiż kandidat. Madankollu, wara l-azzjoni meħuda mill-gvern Georgjan mir-rebbiegħa tal-2024, il-proċess ta' adeżjoni mal-UE *de facto* twaqqaf. Il-Kunsill għadu responsabbli għall-applikazzjoni għas-shubija tal-Kosovo pprezentata f'Diċembru 2022.
4. It-tkabbir huwa opportunità storika kemm għall-pajjiżi aderenti kif ukoll għall-Istati Membri attwali u għall-UE kollha kemm hi. Hemm **vantaġġi soċjoekonomiċi, politiċi u ta' sigurtà sinifikanti ta' Unjoni akbar u aktar b'saħħitha**. UE estiża hija garanti aħjar ta' stabbiltà politika, sigurtà u paċi fil-kontinent. Unjoni akbar se tkun attur globali aktar b'saħħtu,

b'**influenza ġeopolitika akbar** u dan se jippermetti lill-Unjoni taqdi rwol saħansitra aktar sinifikanti fix-xena internazzjonali. It-tkabbir tal-UE se jgħib **benefiċċji soċjoekonomiċi** estensivi għall-membri attwali u futuri tal-Unjoni. Fl-istess ħin, it-tkabbir jeħtieġ riflessjoni interna fi ħdan l-Unjoni u t-thejjija tal-korpi u l-politiki tagħha. Fl-20 ta' Marzu, il-Kummissjoni Ewropea adottat Komunikazzjoni dwar ir-riformi ta' qabel it-tkabbir u r-rieżamijiet tal-politika, li tikkontribwixxi għad-diskussjoni li għaddejja dwar **ir-riformi interni li l-UE se jkollha b'żonn tagħmel**. Il-Kummissjoni se tippreżenta r-rieżamijiet tal-politika ta' qabel it-tkabbir li jiffukaw fuq setturi individwali bħall-istat tad-dritt, is-Suq Uniku, is-sigurtà tal-ikel, id-difiża u s-sigurtà, il-klima u l-enerġija, il-migrazzjoni, kif ukoll il-konverġenza soċjali, ekonomika u territorjali b'mod aktar ġenerali.

5. Jeħtieġ li s-shab tat-tkabbir ikunu ankrati fl-UE permezz ta' **integrazzjoni gradwali**, li min-naħa tagħha twassal għal aċċellerazzjoni tal-proċess tat-tkabbir. L-integrazzjoni gradwali se tgħin it-thejjijiet tekniċi għas-shubija fl-UE, taċċellera l-allinjament tal-acquis u tħaffef il-proċess tal-adeżjoni. L-implimentazzjoni tal-**Pjan ta' Tkabbir għall-Balkani tal-Punent** se żżid il-konverġenza ekonomika tal-Balkani tal-Punent mal-UE. Dan għandu l-għan li jressaq uhud mill-benefiċċji u l-obbligi ta' aċċess għas-Suq Uniku qabel l-adeżjoni mal-UE, u jipprovdi aktar assistenza finanzjarja permezz tal-Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir, sabiex jincentiva r-riformi fil-Balkani tal-Punent. Għandu jiġi enfasizzat li l-aċċess għas-suq uniku tal-UE jiddependi fuq il-fatt li r-reġjun iżid l-isforzi tiegħu fil-kooperazzjoni ekonomika reġjonali billi jimplementa s-Suq Reġjonali Komuni, filwaqt li jibni fuq żviluppi pożittivi riċenti. Bħala parti mill-Pjan ta' Tkabbir, il-Kummissjoni approvat l-Aġendi ta' Riforma ta' hames shab tal-Balkani tal-Punent, li jistabbilixxu riformi ambizzjużi li qed jippjanaw li jwettqu sabiex jintlaħqu l-oġettivi tal-faċilità. Il-Kummissjoni qed taħdem mal-Bożnija-Herzegovina biex tgħinha tiffinalizza l-Aġenda ta' Riforma tagħha. Biex tiddefendi l-konverġenza u l-integrazzjoni gradwali tal-Ukrajna fl-UE, il-**Faċilità għall-Ukrajna** se tipprovdi lill-Ukrajna b'appoġġ mill-2024 sal-2027, abbażi tal-implimentazzjoni tal-Pjan għall-Ukrajna. Fl-10 ta' Ottubru 2024 ġie adottat **Pjan ta' Tkabbir** iddedikat **għall-Moldova** biex jappoġġa r-riformi u l-investimenti soċjoekonomiċi tagħha.
6. Fil-Balkani tal-Punent, **ir-relazzjonijiet tajbin ta' viċinat u l-kooperazzjoni reġjonali** huma elementi essenzjali tal-proċessi ta' stabbilizzazzjoni u ta' assoċjazzjoni u tat-tkabbir. Huwa importanti ferm li jingheleb il-legat tal-passat u li jiġi indirizzat it-tilwim li jirriżulta mill-kunflitti tad-disgħinijiet. Il-kwistjonijiet bilaterali pendent għad iridu jiġu solvuti, peress li b'mod partikolari jzommu lura l-integrazzjoni reġjonali u l-perkorsi tas-shab tal-UE. In-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet bejn il-Kosovo u s-Serbja hija essenzjali fil-perkors Ewropew taż-żewġ shab li qed jirriskjaw li jitilfu opportunitajiet importanti jekk ma jagħmlux progress.
7. **It-Turkija** tibqa' pajjiż kandidat u sieheb ewlieni għall-Unjoni Ewropea, u l-gvern jenfasizza l-adeżjoni mal-UE bħala l-għan strateġiku tiegħu. Minkejja dan, in-negożjati tal-adeżjoni mat-Turkija ilhom wieqfa mill-2018, f'konformità mad-deċiżjoni tal-Kunsill. Il-fatti sottostanti li wasslu għal din il-konklużjoni għadhom validi. Għad hemm tħassib serju fl-oqsma tad-drittijiet fundamentali u l-istat tad-dritt, inkluża l-indipendenza tal-ġudikatura. Id-djalogu dwar l-istat tad-dritt u d-drittijiet fundamentali għadu parti integrali mir-relazzjoni bejn l-UE u t-Turkija. Fl-istess ħin, qed tavvanza l-hidma fuq ir-rakkomandazzjonijiet tal-Komunikazzjoni Kongunta dwar is-sitwazzjoni attwali tar-relazzjonijiet politiċi, ekonomiċi u kummerċjali bejn l-UE u t-Turkija, fejn qed jiġu esplorati toroq għal impenn mill-ġdid u l-implimentazzjoni miexja 'l quddiem, f'konformità mal-konklużjonijiet tal-Kunsill Ewropew u b'mod gradwali, proporzjonat u riversibbli. L-Unjoni Ewropea għandha interess strateġiku f'ambjent stabbli u sigur fil-Lvant tal-Mediterran u fl-iżvilupp ta' relazzjoni ta' kooperazzjoni u ta' benefiċċju reċiproku mat-Turkija.

II.

8. Fil-**Montenegro**, il-proċess ta' adeżjoni mal-UE huwa l-prijorità ewlenija għall-pajjiż u impenn politiku ċar tal-awtoritajiet li huwa ġeneralment rifless fid-deċiżjonijiet ta' politika. Dan kien jinkludi rata ta' allinjament kostanti ta' 100 % mal-politika estera u ta' sigurtà komuni tal-UE, inkluż sanzjonijiet. Sa mill-formazzjoni tiegħu f'Ottubru 2023, il-gvern ilu jopera f'ambjent politiku ġeneralment stabbli, b'livell aktar baxx ta' polarizzazzjoni meta mqabbel mas-snin

reċenti. Il-Gvern aċċellera hafna t-tnejn għall-ażenji mal-UE, u f'Ġunju tal-2024, il-Konferenza Intergovernattiva dwar in-negozjati tal-ażenji mal-Montenegro kkonfermat li l-Montenegro b'mod ġenerali ssodisfa l-punti ta' riferiment interim għall-kapitoli 23 u 24 dwar l-istat tad-dritt, li joffri l-oportunità li wiehed jipproċedi bl-għeluq proviżorju ta' aktar kapitoli jekk jiġu ssodisfati l-kondizzjonijiet.

Il-valutazzjoni tal-Kummissjoni tikkonkludi li, f'konformità mal-qafas tan-negozjati, bhalissa qed jiġi żgurat bilanċ ġenerali bejn il-progress taht il-kapitoli tal-istat tad-dritt, minn naha waħda, u l-progress fin-negozjati tal-ażenji fil-kapitoli kollha, min-naha l-oħra. Il-prijorità għal aktar progress hija ż-żamma u l-intensifikazzjoni tal-isforzi biex jiġu indirizzati l-kwistjonijiet pendenti. Fil-qasam tal-istat tad-dritt dan ikun ifisser li tinżamm enfasi fuq l-oqsma kritiċi tal-libertà tal-espressjoni u l-libertà tal-media, il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, u l-aċċellerazzjoni u l-approfondiment tar-riformi dwar l-indipendenza, il-professjonalizmu u r-responsabbiltà tal-ġudikatura. Fil-każ ta' kapitoli oħra tan-negozjati, il-fokus immedjat jehtieg li jkun fuq it-tweġġ ta' riformi pendenti ewlenin relatati mal-UE u l-issodisfar tal-punti ta' riferiment tal-għeluq, b'mod partikolari f'każ ta' dawk il-kapitoli li jistgħu jingħalqu proviżorjament fit-terminu qasir. Il-Gvern tal-Montenegro indika l-oġettiv tiegħu li jagħlaq in-negozjati tal-ażenji sa tmiem l-2026 u l-Kummissjoni tinsab lesta li tappoġġa dan l-oġettiv ambizzjuż, billi tibda bi proposta għall-għeluq proviżorju ta' kapitoli addizzjonali sa tmiem l-2024, u aġenda sostanzjali għall-2025, jekk jintlaħqu l-kondizzjonijiet rilevanti. Għal dan l-ghan, huwa kruċjali li l-Montenegro jimplimenta l-approċċ strutturat u ppjanat sew li gie żviluppat biex l-aġenda ta' integrazzjoni tal-UE tavvanza fil-prattika. Jehtieg li jinżamm kunsens politiku wiesa' dwar ir-riformi ewlenin.

9. **Fis-Serbja**, l-elezzjonijiet tal-bidu ta' Diċembru tal-2023 u t-tkissir sussegwenti fil-funzjonament tal-gvern u l-parlament naqqsu r-ritmu tar-riformi tal-ażenji mal-UE. Madankollu, fil-qasam tal-istat tad-dritt, kompliet l-implimentazzjoni tar-riforma tal-ġudikatura. Is-Serbja adottat strateġija ġdida kontra l-korruzzjoni u kompliet tikkontribwixxi għall-ġestjoni ta' flussi migratorji mħallta lejn l-UE. L-implimentazzjoni shiha tal-leġiżlazzjoni l-ġdida dwar il-media, kif ukoll l-allinjament ulterjuri tagħha mal-acquis tal-UE u mal-istandards Ewropej għadhom pendenti u għad iridu jiġu żgurati. Is-Serbja impenjat ruhha li timplimenta bis-shih l-obbligi rispettivi kollha tagħha li jirriżultaw mill-Ftehim dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni u l-Anness ta' Implimentazzjoni tagħha mil-huq fl-2023 u l-ftehimiet kollha tal-passat. Ix-xejra ta' allinjament tas-Serbja mal-politika estera u ta' sigurtà komuni tal-UE baqgħet fil-bieċa l-kbira l-istess u għandha tittejjeb b'mod sinifikanti bħala kwistjoni ta' priyorità, inkluż permezz ta' allinjament ma' miżuri restrittivi u dikjarazzjonijiet dwar ir-Russja. Is-Serbja għandha toqgħod lura minn azzjonijiet u dikjarazzjonijiet li jmorru kontra l-pożizzjonijiet tal-UE dwar il-politika barranija u minn kwistjonijiet strateġiċi oħra, u turi serjament id-direzzjoni strateġika tagħha lejn l-UE.

L-attenzjoni kostanti kellha thares l-bilanċ ġenerali bejn il-progress taht il-kapitoli tal-istat tad-dritt u tan-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet mal-Kosovo, minn naha waħda, u l-progress fin-negozjati tal-ażenji fil-kapitoli kollha, min-naha l-oħra. Il-Kummissjoni tishaq fuq il-valutazzjoni għat-tielet sena tagħha li s-Serbja teknikament issodisfat il-parametri referenzjarji biex tiftaħ il-ġabra 3 (Kompetittività u tkabbir inkluziv).

Il-progress tas-Serbja dwar l-istat tad-dritt u n-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet mal-Kosovo se jkompli jiddetermina r-ritmu ġenerali tan-negozjati dwar l-ażenji. Fis-sena li gejjja, is-Serbja mistennija thaffef il-hidma fuq l-implimentazzjoni tar-riformi relatati mal-ażenji mal-UE b'mod ġenerali, b'enfasi partikolari fuq il-punti ta' riferiment interim tal-istat tad-dritt kif ukoll tiżgura ambjent verament abilitanti għas-soċjetà ċivili u l-media, filwaqt li tagħmel sforzi kredibbli biex twaqqaf id-diżinformazzjoni u l-manipulazzjoni tal-informazzjoni minn barranin. Filwaqt li timxi 'l quddiem fid-Djalogu, is-Serbja hija mistennija timplimenta l-obbligi tagħha li jirriżultaw mill-Ftehim dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni u l-Anness ta' Implimentazzjoni tiegħu, kif ukoll mill-ftehimiet ta' Djalogu kollha tal-passat.

10. **Fl-Albanija**, l-awtoritajiet iddikjaraw b'mod konsistenti l-impenn politiku sod tagħhom għall-integrazzjoni fl-UE bħala l-prijorità strateġika ewlenija tal-pajjiż u żammew livell għoli ta' ambizzjoni biex jawnvanzaw fin-negozjati tal-adeżjoni. L-Albanija kompliet tagħmel progress fir-riformi taħt il-ġabra tal-elementi fundamentali, b'mod partikolari dwar ir-riforma komprensiva tal-ġustizzja u l-proċess ta' skrutinju, li l-konkluzjoni tagħha fil-prima istanza hija imminente, grazzi għal riżultati tajbin f'każijiet kontra l-korruzzjoni, u billi żiedet il-kapaċitajiet tagħha fl-investigazzjonijiet finanzjarji kontra l-kriminalità organizzata. L-impenn attiv tal-Albanija matul il-mandat tagħha bħala membru mhux permanenti fil-Kunsill tas-Sigurtà tan-NU sa tmiem l-2023, kif ukoll ir-rekord tagħha ta' allinjament shiħ mal-politika ta' sigurtà komuni u barranija tal-UE, jixhdu l-għażla strateġika tagħha tal-adeżjoni mal-UE u r-rwol tagħha bħala sieheb internazzjonali affidabbli.

Wara l-ewwel konferenza intergovernattiva dwar in-negozjati tal-adeżjoni f'Lulju 2022, is-sessjonijiet ta' eżami għas-sitt ġabriet kollha tal-acquis tal-UE tlestew f'Novembru 2023. Fi tmiem l-2023, il-Kummissjoni ppreżentat lill-Kunsill ir-rapport ta' valutazzjoni tal-punti ta' riferiment tal-ftuh, fejn ikkonkludiet li l-Albanija kienet issodisfat ir-rekwiziti għall-ftuh tan-negozjati dwar ir-raggruppament tal-elementi fundamentali. Il-Kummissjoni tilqa' l-ftuh tan-negozjati dwar il-ġabriet tal-elementi fundamentali fit-tieni konferenza intergovernattiva li saret fil-15 ta' Ottubru, li mmarkat mument kruċjali fit-triq lejn l-adeżjoni. Il-Kummissjoni tappoġġa wkoll il-ftuh tan-negozjati dwar il-ġabra 6 – Relazzjonijiet Esterni lejn tmiem is-sena jekk ix-xejra pożittiva tkompli. Il-Gvern Albaniz indika l-oġettiv tiegħu li jagħlaq in-negozjati tal-adeżjoni sa tmiem l-2027 u l-Kummissjoni hija lesta li tappoġġa dan l-oġettiv ambizzjuż. Għal dan l-ghan, huwa kruċjali għall-awtoritajiet li jintensifikaw aktar il-pass tar-riformi orjentati lejn l-UE, b'mod partikolari dwar l-istat tad-dritt, il-konsolidazzjoni tar-rekord dwar l-infurzar tal-liġi, il-ġlieda effettiva kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, u l-promozzjoni tad-drittijiet fundamentali, inkluż il-libertà tal-media, id-drittijiet tal-proprjetà, u l-minoranzi.

11. **Il-Maċedonja ta' Fuq** iddikjarat b'mod konsistenti l-impenn politiku tagħha għall-ghan strateġiku tal-integrazzjoni tal-UE u żammet livell għoli ta' ambizzjoni biex timxi 'l quddiem fin-negozjati tal-adeżjoni. Il-Maċedonja ta' Fuq jehtieg li tkompli twettaq l-implimentazzjoni tar-riformi relatati mal-UE, b'mod partikolari taħt il-ġabriet tal-oqsma fundamentali, b'mod partikolari l-ġudikatura, il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata. Il-fiduċja fis-sistema ġudizzjarja jehtieg li tissahħah. Il-korruzzjoni għandha tiġi indirizzata mingħajr dewmien, inkluż permezz ta' rekord sod fl-investigazzjoni, il-prosekuzzjoni u l-kundanna finali ta' każijiet ta' livell għoli. Il-Maċedonja ta' Fuq kienet involuta b'mod attiv fl-2023 bħala president tal-Organizzazzjoni għas-Sigurtà u l-Kooperazzjoni fl-Ewropa (OSKE). Il-pajjiż kompli jallinja ruħu bis-shiħ mal-politika estera u ta' sigurtà komuni tal-UE.

Il-Maċedonja ta' Fuq għadha ma adottatx bidliet kostituzzjonali rilevanti bil-hsieb li tinkludi fil-Kostituzzjoni ċittadini li jgħixu fil-fruntieri tal-istat u li huma parti minn poplu iehor, bħall-Bulgari¹⁷, li l-pajjiż impenja ruħu li jniedi u jikseb. Il-Maċedonja ta' Fuq hija eżempju tajjeb ta' soċjetà multietnika. Il-ftehimiet bilaterali mal-pajjiżi ġirien jehtieg li jiġu implimentati *in bona fide* mill-partijiet kollha, inkluż il-ftehim ta' Prespa bejn il-Greċja u l-Maċedonja ta' Fuq u t-Trattat ta' Hbiberija, Relazzjonijiet Tajbin ta' Vicinat u Kooperazzjoni bejn il-Bulgarija u l-Maċedonja ta' Fuq. Wara l-ewwel konferenza intergovernattiva dwar in-negozjati tal-adeżjoni f'Lulju 2022, is-sessjonijiet ta' eżami għas-sitt ġabriet kollha tal-acquis tal-UE tlestew f'Diċembru tal-2023. Il-Kummissjoni qed tistenna bil-herqa segwitu rapidu u deċiżiv għar-rapport ta' skrinjar dwar il-ġabra tal-elementi fundamentali, inkluż fir-rigward tal-pjanijiet direzzjonali tal-pajjiż f'konformità mal-qafas ta' negozjar, bil-hsieb li l-ewwel ġabra tinfetaħ malajr kemm jista' jkun u meta jiġu ssodisfati l-kundizzjonijiet rilevanti. Huwa kruċjali li l-awtoritajiet ikomplu jintensifikaw il-pass tar-riformi relatati mal-UE. Jenhtieg li l-Maċedonja ta' Fuq tieħu l-passi

¹⁷ Kif imsemmi fil-Konkluzjonijiet tal-Kunsill 11440/22

mehtieġa biex tавvanza fil-proċess tan-negożjati tal-adeżjoni u timplimenta b'mod effettiv ir-riformi relatati mal-UE, b'mod partikolari fil-qasam tal-istat tad-dritt, il-ġustizzja u l-ġlieda kontra l-korruzzjoni.

12. **Il-Bożnija-Herzegovina** wriet riżultati tangibbli, kif irrappurtat mill-Kummissjoni f'Marzu tal-2024. Il-ġestjoni tal-migrazzjoni kompliet titjieb. Il-pajjiż kiseb u żamm allinjament shih mal-politika estera u ta' sigurtà komuni tal-UE. Il-leġislazzjoni dwar l-integrità tal-ġudikatura, il-ġlieda kontra l-ħasil tal-flus, u l-kunflitti ta' interessi ġiet adottata bejn Novembru tal-2023 u Marzu tal-2024. Madankollu, żviluppi aktar reċenti xekklu dan il-momentum pożittiv. Il-pajjiż jehtieġ li jkompli b'passi determinati biex jifinalizza r-riformi ewlenin f'konformità mar-regoli u l-istandards tal-UE. Dan jinkludi l-adozzjoni tal-Liġi dwar il-Qrati; il-liġi dwar il-Kunsill Ġudizzjarju u ta' Prosekuzzjoni Ġholi; il-liġi dwar il-protezzjoni tad-*data* personali u l-Liġi dwar il-Kontroll tal-Fruntieri. Il-Bożnija-Herzegovina mistennija tiffinalizza b'mod urgenti r-riformi kostituzzjonali u elettorali pendenti. Azzjonijiet seċessjonisti li jdghajfu l-unità, is-sovranià, l-integrità territorjali, l-ordni kostituzzjonali u l-personalià internazzjonali tal-pajjiż idghajfu l-progress fl-adeżjoni mal-UE.

Kif stabbilit mill-Kunsill Ewropew fid-deċiżjoni tiegħu ta' Marzu tal-2024 biex jiftaħ in-negożjati ta' adeżjoni, il-Kummissjoni qed thejji l-qafas ta' negożjar bil-ħsieb tal-adozzjoni tiegħu mill-Kunsill fil-mument li jittiehdu l-passi rilevanti kollha stabbiliti fir-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni ta' Ottubru tal-2022.

Il-Kummissjoni tinsab lesta li tiskeda s-sessjonijiet ta' spjegazzjoni dwar l-acquis tal-UE mal-Bożnija-Herzegovina. Biex tkun tista' titkellem b'vuċi wahda matul in-negożjati tal-adeżjoni li ġejjin mal-UE, il-Bożnija-Herzegovina se jkollha taħtar negożjatur ewleni u t-tim tagħhom. Bħala obbligu pendenti skont l-FSA, il-Bożnija-Herzegovina tehtieġ ukoll li tiżviluppa pjan nazzjonali għall-adozzjoni tal-acquis. Il-Bożnija-Herzegovina tehtieġ ukoll li taħtar il-koordinatur nazzjonali tal-IPA.

Biex tавvanza fit-triq tal-adeżjoni tagħha, il-Bożnija-Herzegovina hija mistennija li twettaq il-passi rilevanti kollha stabbiliti fir-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni ta' Ottubru 2022. Il-Kummissjoni tinsab lesta li tghin lill-Bożnija-Herzegovina tindirizza l-kwistjonijiet kollha identifikati fl-opinjoni tal-Kummissjoni dwar l-applikazzjoni tagħha għas-shubija fil-qafas tan-negożjati tal-adeżjoni li ġejjin.

13. L-awtoritajiet tal-**Kosovo** baqgħu impenjati fit-triq Ewropea tiegħu. Il-Kosovo ppreżenta applikazzjoni għal shubija fl-UE f'Diċembru tal-2022. Il-Kummissjoni għadha disponibbli li thejji Opinjoni dwar l-applikazzjoni għall-adeżjoni tal-Kosovo hekk kif il-Kunsill jitlobha. Ġie rreġistrat progress fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata, u l-ambjent tan-negożju tġieb. Il-liberalizzazzjoni tal-viża għall-Kosovo dahlet fis-seħħ fl-1 ta' Jannar 2024.

It-tensjonijiet fit-Tramuntana tal-Kosovo komplew wara l-attakk vjolenti kontra l-Pulizija tal-Kosovo minn aggressuri Serbi tal-Kosovo f'Settembru tal-2023, li kienet l-aktar eskalazzjoni gravi f'dawn l-aħħar snin. Diversi azzjonijiet mhux koordinati mill-Kosovo għamlu ħsara lir-relazzjonijiet bejn il-gvern u l-komunità Serba tal-Kosovo. Il-miżuri tal-UE li jikkonċernaw il-Kosovo baqgħu fis-seħħ matul il-perjodu ta' rapportar. F'konformità mad-dikjarazzjoni tat-3 ta' Ġunju 2023 mir-Rappreżentant Ġholi f'isem l-UE, l-UE qed timplimenta miżuri reversibbli vis-à-vis il-Kosovo. Ir-Rappreżentant Ġholi rrakkomanda t-tnehhija ta' daww il-miżuri. Il-Kosovo impenja ruħu li jimplimenta bis-shih l-obbligi rispettivi kollha tagħhom li jirriżultaw mill-Ftehim dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni u l-Anness ta' Implimentazzjoni tiegħu mil-huq fl-2023 u l-ftehimiet kollha tal-passat.

Jehtieġ li l-Kosovo jintensifika l-isforzi tiegħu biex isahħaħ l-istat tad-dritt u l-amministrazzjoni pubblika u jipproteġi l-libertà tal-espressjoni. Il-Gvern għandu jaħdem biex johloq appoġġ politiku bejn il-partiti biex iwettaq riformi relatati mal-UE b'mod aktar effettiv. Il-Kosovo

ghandu jimplimenta l-Ftehim dwar il-Perkors ghan-Normalizzazzjoni u l-Anness tieghu u l-ftehimiet kollha tal-passat minghajr aktar dewmien jew prekundizzjonijiet.

14. **It-Turkija** hija pajjiz kandidat u sieheb ewlieni għall-UE. L-Unjoni Ewropea għandha interess strateġiku f'ambjent stabbli u sigur fil-Lvant tal-Mediterran u fl-iżvilupp ta' relazzjoni ta' kooperazzjoni u ta' benefiċċju reċiproku mat-Turkija. It-tnaqqis tat-tensjoni fl-interess tal-istabbiltà reġjonali fil-Lvant tal-Mediterran u l-promozzjoni ta' relazzjonijiet tajbin ta' viċinat għandhom jiġu sostnuti. F'konformità mar-rakkomandazzjonijiet tal-Komunikazzjoni Kongunta ta' Novembru 2023 dwar is-sitwazzjoni attwali tar-relazzjonijiet politiċi, ekonomiċi u kummerċjali bejn l-UE u t-Turkija u mal-gwida tal-Kunsill Ewropew ta' April tal-2024, ir-relazzjonijiet mat-Turkija kienu kkaratterizzati minn impenn mill-ġdid gradwali, u ttiehdu passi konkreti bil-ghan li jkun hemm skambji kostruttivi dwar kwisjonijiet ta' interess kongunt. Id-diskussjonijiet ta' livell għoli komplew, u tnieda djalogu ġdid ta' livell għoli dwar il-kummerċ, li jikkonferma l-progress miksub f'dan il-qasam. It-Turkija hija attur reġjonali sinifikanti fil-qasam tal-politika barranija, li hija element importanti fil-kuntest tar-relazzjoni bejn l-UE u t-Turkija, avolja għad hemm fehmiet differenti dwar ċerti kwistjonijiet ta' politika barranija. Ir-rata baxxa ħafna ta' allinjament tat-Turkija mal-politika estera u ta' sigurtà komuni kompliet tonqos. It-Turkija implimentat miżuri speċifiċi biex twaqqaf iċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet tal-UE kontra r-Russja fit-territorju tagħha u għandha tikkoopera b'mod saħansitra aktar attiv mal-UE dwar iċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet. Għandu jibqa' japplika approċċ progressiv, proporzjonat u reversibbli biex tinghata spinta lill-oqsma ewlenin ta' kooperazzjoni. L-isforzi kostruttivi tat-Turkija stess għandhom jiġu sostnuti u t-thassib tal-UE għandu jiġi indirizzat.

Għad hemm thassib serju fl-oqsma tad-drittijiet fundamentali u l-istat tad-dritt, inkluża l-indipendenza tal-ġudikatura. In-negojzati tal-adeżjoni mat-Turkija ilhom wieqfa minn Ġunju tal-2018, f'konformità mad-deċizzjonijiet tal-Kunsill Ewropew.

Huwa mistenni li t-Turkija tappoġġa b'mod attiv in-negojzati li jwasslu għal soluzzjoni ġusta, komprensiva u vijabbli għall-kwistjoni ta' Ċipru fil-qafas tan-NU, f'konformità mar-risoluzzjonijiet rilevanti tal-Kunsill tas-Sigurtà tan-NU u f'konformità mal-prinċipji li fuqhom huma msejsa l-UE u l-acquis. Huwa importanti li t-Turkija tafferma mill-ġdid l-impenn għal soluzzjoni mmexxija min-NU dwar Ċipru f'konformità mar-risoluzzjonijiet tal-UNSC rilevanti, inklużi l-aspetti esterni tagħhom. Jehtieg ukoll li t-Turkija tissodisfa l-obbligu tagħha li tiżgura implimentazzjoni shiha u nondiskriminatorja tal-Protokoll Addizzjonali għall-Ftehim ta' Assoċjazzjoni bejn l-UE u t-Turkija.

15. **L-Ukrajna** indirizzat il-passi pendenti kollha identifikati fl-opinjoni tal-Kummissjoni tal-2022. Il-ftuh tan-negojzati tal-adeżjoni mal-Ukrajna kien rikonoxximent importanti tad-determinazzjoni tal-Ukrajna li ssegwi, minkejja l-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja li għaddejja bħalissa, riformi fit-triq tal-adeżjoni mal-UE. L-Ukrajna kompliet trawwem l-integrità u l-meritokrazija fis-sistema ġudizzjarja kif ukoll issaħħaħ il-qafas istituzzjonali kontra l-korruzzjoni u tibni rekord ta' infurzar f'każijiet ta' korruzzjoni ta' livell għoli. L-Ukrajna rriformat ukoll il-leġiżlazzjoni tagħha dwar il-protezzjoni tad-drittijiet ta' persuni li jagħmlu parti minn minoranzi nazzjonali. Ir-restrizzjonijiet tad-drittijiet fundamentali relatati mal-ligi marzjali għadhom ġeneralment proporzjonati. L-awtoritajiet avvanzaw ukoll fl-implimentazzjoni ta' riformi importanti bħala parti mill-Pjan għall-Ukrajna.

Minkejja l-progress fir-riformi fundamentali, huma mehtieġa aktar sforzi. L-Ukrajna għandha tkompli tiffoka fuq il-bini ulterjuri ta' rekord kredibbli ta' infurzar f'każijiet ta' korruzzjoni ta' livell għoli biex tindirizza l-korruzzjoni sistemika fil-biċċa l-kbira tas-setturi u l-istituzzjonijiet rilevanti, u tikkonsolida l-integrità, il-professjonalizmu, u l-effiċjenza fil-ġudikatura u fis-settur tal-infurzar tal-ligi, filwaqt li żżid ukoll il-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata. Il-protezzjoni tad-drittijiet fundamentali hemm bżonn li tissaħħaħ aktar, l-implimentazzjoni tal-leġiżlazzjoni emendata dwar il-protezzjoni tad-drittijiet ta' persuni li jagħmlu parti minn minoranzi nazzjonali

f'kooperazzjoni mill-qrib mar-rappreżentanti tal-minoranzi nazzjonali għandha titkompla, u r-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u r-riforma tad-deċentralizzazzjoni għandhom javvanzaw. Il-miżuri li jappoġġaw it-tiswija u l-bini mill-ġdid tal-infrastruttura se jkunu kruċjali għall-irkupru shih tal-ekonomija, speċjalment fis-settur tal-enerġija li jehtieg li jiġi deċentralizzat aktar bil-governanza tiegħu mtejba. Wara l-ewwel konferenza intergovernattiva f'Ġunju tal-2024, l-eżami analitiku tal-acquis (l-eżami analitiku) miexi 'l quddiem mingħajr xkiel. Wara r-ratifika mill-Ukrajna tal-Istatut ta' Ruma tal-Qorti Kriminali Internazzjonali, għandhom jittiehdu passi ulterjuri biex jiġi żgurat l-allinjament shih tal-leġislazzjoni domestika tagħha. Iz-żieda kostanti fl-allinjament tal-Ukrajna mal-pożizzjonijiet u l-miżuri restrittivi tal-politika estera u ta' sigurtà komuni tal-UE hija sinjal ċar ta' impenn politiku u għandha tkompli. Bil-kundizzjoni li l-Ukrajna tissodisfa l-kundizzjonijiet kollha, il-Kummissjoni qed tistenna bil-herqa l-ftuh tan-negozjati dwar il-gabriet, li jibdwu bl-elementi fundamentali, malajr kemm jista' jkun fl-2025.

16. Fl-20 ta' Ottubru 2024, il-poplu tal-**Moldova** vvota f'referendum kostituzzjonali dwar l-adeżjoni mal-UE u fl-ewwel ċiklu tal-elezzjoni presidenzjali. Il-proposta biex l-adeżjoni mal-UE tiddaħhal fil-Kostituzzjoni kienet appoġġata minn 50,38 % tal-votanti. Il-Moldova indirizzat il-passi pendenti kollha identifikati fl-opinjoni tal-Kummissjoni tal-2022. Il-ftuh tan-negozjati tal-adeżjoni kien rikonoxximent importanti tad-determinazzjoni tal-Moldova li ssegwi riformi fit-triq tal-adeżjoni mal-UE minkejja li qed tiffaċċja interferenza kontinwa mir-Russja u l-impatt tal-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna. Il-Moldova kompliet ittejjeb l-allinjament tagħha mal-politika estera u ta' sigurtà komuni tal-UE. Il-Moldova qed tkompli timplimenta riforma komprensiva tal-ġustizzja. L-iskrutinju u l-hatriet li għaddejjin għall-ogħla pożizzjonijiet ġudizzjarji u ta' prosekuzzjoni għandhom jiġu ffinalizzati fi proċeduri trasparenti u bbażati fuq il-mertu. Il-konsolidazzjoni ulterjuri tal-istituzzjonijiet kontra l-korruzzjoni, investigazzjonijiet u kundanni proattivi u effiċjenti kontra l-korruzzjoni fil-livelli kollha se jirfdu l-bini ta' rekord solidu.

Il-Moldova kompliet bl-isforzi ta' deoligarkizzazzjoni u nediet investigazzjonijiet u prosekuzzjoni ta' flussi finanzjarji illegali u tixhim tal-votanti. Il-kollaborazzjoni mal-aġenziji Ewropej u internazzjonali fil-ġlieda kontra n-networks kriminali internazzjonali għandha tkompli u tissaħħaħ aktar. Huma mehtieġa sforzi addizzjonali biex jiġi implimentat il-pjan ta' deoligarkizzazzjoni inkluż billi tissaħħaħ l-indipendenza tal-media pubblika u tiżdied it-trasparenza tas-sjeda tal-media. Il-Moldova qed tmexxi 'l quddiem ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika, li jehtieg li tiġi implimentata f'konsultazzjonijiet mas-soċjetà ċivili biex issostni trajettorja pożittiva.

Il-progress se jirrikjedi l-konsolidazzjoni tar-riformi li jiffukaw fuq il-funzjonament effiċjenti tal-istituzzjonijiet fi hdan ir-rwoli u l-kompetenzi deżinjati tagħhom kif ukoll l-infurzar ta' proċeduri trasparenti u standardizzati ta' hatra u tkeċċija. Fil-kuntest tal-Pjan ta' Tkabbir tal-Moldova, se jkunu mehtieġa riformi kontinwi u riformi ekonomiċi biex tiżdied il-konverġenza mal-UE u l-integrazzjoni fis-Suq Uniku. Wara l-ewwel konferenza intergovernattiva f'Ġunju tal-2024, l-eżami analitiku tal-acquis (l-eżami analitiku) miexi 'l quddiem mingħajr xkiel. Bil-kundizzjoni li l-Moldova tissodisfa l-kundizzjonijiet kollha, il-Kummissjoni qed tistenna bil-herqa l-ftuh tan-negozjati dwar il-gabriet, li jibdwu bl-elementi fundamentali, malajr kemm jista' jkun fl-2025.

17. L-ġhoti ta' status ta' kandidat lill-**Georgia** f'Diċembru tal-2023 ma ġiex segwit minn impenn politiku suffiċjenti tal-awtoritajiet biex jimplimentaw ir-riformi mehtieġa għall-progress tal-pajjiż fit-triq lejn l-UE.

Għall-kuntrarju, żviluppi negattivi sinifikanti, inkluż l-adozzjoni tal-Liġi dwar it-trasparenza tal-inflwenza barranija u l-pakkett leġislativ dwar "il-valuri tal-familja u l-protezzjoni tal-minorenni", kif ukoll narrattivi qawwija kontra l-UE minn uffiċjali Georgjani affettwaw serjament it-trajettorja tal-UE tal-Georgia. B'konsegwenza ta' dan, il-proċess ta' adeżjoni tal-Georgia *de facto* twaqqaf. Il-Georgia għamlet ukoll progress insinifikanti fl-implimentazzjoni tad-disa' passi stabbiliti mill-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni Ewropea tal-2023 dwar it-Tkabbir.

Fis-26 ta' Ottubru, iċ-ċittadini tal-Georgia vvutaw fl-elezzjonijiet Parlamentari. Is-sejbiet preliminari tal-Missjoni Internazzjonali ta' Osservazzjoni Elettorali kongunta mmexxija mill-Uffiċċju tal-OSKE għall-Istituzzjonijiet Demokratiċi u d-Drittijiet tal-Bniedem (OSKE/ODIHR) identifikaw diversi nuqqasijiet li sehhew f'ambjent mimli tensjoni u polarizzat hafna. Id-dgħufijiet irrapportati jinkludu fost l-oħrajn l-emendi legiżlattivi reċenti għall-proċess elettorali, compromessi frekwenti dwar is-segretezza tal-vot, inkonsistenzi proċedurali, intimidazzjoni u pressjoni fuq il-votanti li kellhom impatt negattiv fuq il-fiduċja tal-pubbliku fil-proċess. Dawn is-sejbiet preliminari jikkonfermaw il-hteġa għal riforma elettorali komprensiva li diġà giet enfasizzata f'rakkomandazzjonijiet ewlenin tal-passat. Ir-rakkomandazzjonijiet tar-rapport finali tal-OSKE/ODIHR għandhom jiġu implimentati malajr kemm jista' jkun.

Id-djalogu kostruttiv u inkluziv madwar l-ispettru politiku kollu issa huwa ta' importanza kbira. F'konformità mal-Konkluzjonijiet tal-Kunsill Ewropew tas-17 ta' Ottubru, l-UE tappella lill-Georgia biex tadotta riformi demokratiċi, komprensivi u sostenibbli, f'konformità mal-prinċipji ewlenin tal-integrazzjoni Ewropea.

Il-Georgia jehtieġ li terġa' lura għall-implimentazzjoni tad-disa' passi bħala kwistjoni ta' prijorità. Barra minn hekk, il-Georgia għandha tħassar il-Liġi dwar it-trasparenza tal-influwenza barranija, il-pakkett legiżlattiv dwar "il-valuri tal-familja u l-protezzjoni tal-minorenni", u żżomm lura minn attivitajiet oħra li jdgħajfu l-istat tad-dritt u d-drittijiet fundamentali li jibqgħu parti integrali mir-relazzjoni bejn l-UE u l-Georgia. Il-Georgia għandha tkompli wkoll bl-isforzi tagħha biex tikseb l-ugwaljanza bejn il-ġeneri. L-allinjament tal-Georgia mal-politika estera u ta' sigurtà komuni tal-UE għadu baxx, u filwaqt li għamlet sforzi biex tirrestringi ċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet permezz tat-territorju tagħha, il-Georgia ma allinjax ruhha mal-pakketti ta' sanzjonijiet tal-UE kontra r-Russja u l-Belaruġġja.

Barra minn hekk, l-awtoritajiet jehtieġ li jieqfu jxerrdu d-dizinformazzjoni kontra l-valuri tal-UE u minflok iżidu l-azzjonijiet biex jiġġieldu d-dizinformazzjoni u jindirizzaw ir-retorika politika ostili. L-awtoritajiet iridu jiżguraw li l-attakki kontra l-mezzi tax-xandir, il-partiti tal-oppożizzjoni u l-attivisti tas-soċjetà ċivili jiġu investigati kif xieraq u li jiġi garantit ambjent favorevoli għall-hidma tagħhom. Jehtieġ li jittiehdu passi komprensivi u sinifikanti fir-riforma tal-istat tad-dritt, fl-indirizzar tal-korruzzjoni f'livell għoli, u fl-eliminazzjoni tal-influwenzi oligarkiki, li jippermettu sorveljanza pubblika u Parlamentari suffiċjenti fuq il-hidma tal-aġenziji tal-infurzar tal-liġi u jiggwarantixxu l-indipendenza tal-istituzzjonijiet pubbliċi.

L-UE tibqa' impenjata li tapprofondixxi aktar is-sħubija mal-Georgia f'konformità mal-aspirazzjoni ta' maġġoranza kbira tal-popolazzjoni Georgjana. Sakemm il-Georgia ma treġġax lura l-perkors ta' azzjoni attwali li jipperikola t-triq tagħha lejn l-UE, u turi sforzi tangibbli biex tindirizza t-tħassib pendenti u r-riformi ewlenin, il-Kummissjoni mhux se tkun f'pożizzjoni li tikkunsidra li tirrakkomanda l-ftuh tan-negozjati mal-Georgia.

VIII. ANNEX

- 1. Indikaturi ta' partijiet terzi relatati mal-istatus tad-demokrazija, mal-governanza tajba u mal-istat tad-dritt fil-pajjiżi kandidati u fil-kandidati potenzjali**
- 2. Data statistika**